אונטער אַ פּלויט

(רעוויו)

מײַן צער איז ביז צום טויט...

און נאָר דו, מײַן טאָכטער, קענסט מיך פֿילן און פֿאַרשטיין.

ווײַל הײַנט אויף דער נאַכט האָט מען דײַן בכּבֿודיקן און אין דער געזעלשאַפֿט אָן אָנגעזען אָרט פֿאַרנעמענדיקן טאַטן געקענט טרעפֿן אין צירק, און ניט צווישן קלאָונעס אַלס קלאָון, און ניט אויף די צושויער־בענק קיין צושויער, נאָר אויף די שמאָלע טרעפּלעך, וואָס פֿירן געדרייט, פֿינצטער און לאַבירינטיש צו די גאַרדעראָב־צימערלעך. אַהין איז דײַן טאַטע מיט אַ בוקעט לעצטע בלומען פֿון זײַן גאָרטן און מיט זײַן לעצט ביסל געלט און מיט וויפֿל ס׳איז אים נאָך געבליבן ליבע, צו איינעם אַ צימערל צוגעגאַן, און שטיל, הינטיש און מיט אַ ציטערדיק האַרץ אַהין אָנגעקלאַפּט און זיך אײַנגעהערט:

— מ׳מעג?

— מ׳מעג! — האָט זיך פֿון אינעווייניק געהערט.

און דײַן טאַטע איז צו דער צירק־רײַטערין אַרײַן, וואָס איז שוין אָנגעטאָן און אין לײַבקאָליר פֿאַרן אַרויסטריט געשטאַנען, און זי האָט דאָס בײַטשל געהאַלטן און האָט זיך אין די רײַטערישע שטיוול־כאַליעוועס געקלאַפּט און זי האָט אויף מיר און אויף מײַנע געשאַנקען געקוקט — אויף מיר אַליין, ווי אויף אַן איבעריקן און נאָכשלעפּעניש, און דעם בוקעט האָט זי גענומען און האָט געזאָגט, אַז ער וועט פֿאַר איר פֿערדס קאָפּ שיין זײַן און פּאַסטן, מײַנע זיסקייטן האָט זי געגעסן און אַ פֿול מויל פֿון זיי געהאַט, און פֿון מײַן ליבע האָט זי ניט געהערט און מיטן בײַטשל האָט זיך אַלץ אין די כאַליעוועס געקלאַפּט.

— לילי, — האָב איך שטיל געשעמט זיך און אַרויסגעזאָגט.

און אירע אויגן האָבן אויף מיר מיט באַדויערן געקוקט, און מיט איר קערפּער איז צו מיר אַ פֿרעמדע געשטאַנען, און איר נאָענטקייט מיר אַרויסווײַזן, האָב געזען, איז אויסגעשלאָסן, און פֿאַר קיין פֿאַל און אין קיין פֿאַל ניט מעגלעך.

און דאָ האָט זיך די טיר געעפֿנט און נאָך אַ צירקדינער פֿון אַ צווייט גאַרדעראָב־צימערל האָט זיך אַרײַנגעשטעלט, און דאָס איז אַן אַטלעט געווען, מיט ריזיקע פֿיס און ליטקעס און מיט ברוסטן — צוויי קאַוואַדלעס, און מיט אָרדענס באַהאַנגען, און הענט און פֿיס אים נאַקעט, און דאָס פּנים אַ פֿאַס און די צורה אַ לבֿנה, און ער האָט מיך פֿאַר לילין שטיין דערזען און — „ווער איז דאָס" — בײַ איר אַ פֿרעג געטאָן, און לילי האָט, די זיסקייטן קײַענדיק, אים געענטפֿערט: „ס׳איז אַ שטאָט־געלערנטער און אַ באַוווסטער און איינער פֿון מײַנע פֿאַרערער... כאַ־כאַ..." און זי האָט מײַנע געשאַנקען, מײַן בוקעט און אַלץ, וואָס איך האָב געבראַכט, אים באַוויזן, און יענער האָט דאָס באַטראַכט און אויך מיך, טאָכטער, דײַן טאַטן.

און ביטול־שפּאָס איז אין זײַן קוק געווען, און נישטיק האָב איך אים אויסגעוויזן, און קלאָמפּערשט איז ער אויף לילין ברוגז געווען, און לילי האָט אויף צו שפּאָס זיך כּלומרשט פֿאַר אים פֿאַרענטפֿערט, און כּלומרשט פֿאַר אים מורא געהאַט און פֿאַר מײַן באַזוכן זי בײַ אים אַנטשולדיקונג געבעטן און דער אַטלעט האָט איר אַנטשולדיקט, אָבער מיר ניט, און ער איז צוגעגאַן און האָט מיר מײַן הוט איבער די אויערן אַראָפּגערוקט. און בײַ לילין האָט ער די בײַטש גענומען, מיט איר צו מײַן זײַט אַ קנאַק געטאָן און — „אַרויס", האָט ער געהייסן, „און זאָל דאָ דײַן אָטעם ניט אָטעמען, און זאָל דאָ דײַן געלערנט־געביין זיך מער ניט געפֿינען..."

און איך בין אַרויס און צוריק דורך די געדרייטע און לאַבירינטיש פֿינצטערע קאָרידאָרלעך דורך, און אויפֿן וועג האָט מיט פֿערדישקייט און מיט שטאָל און צירק געשמעקט, און דאָס איז מיר מײַן באַלוינונג פֿאַרן אָוונט און פֿאַר די געשאַנקען, פֿאַר מײַן ליבע און פֿאַר לילין געווען.

און אַז איך בין אַהיימגעקומען און האָב די קליידער איבערגעביטן און זיך אין מײַן היימישן פֿאָטעל אַוועקגעזעצט, האָט איינער אַ שילער מיר אָנגעקלאַפּט און מיט גרויס דרך־ארץ און שטאַרק אויפֿגעהאַלטן בײַ מיר אַ פֿרעג געטאָן:

— מע מעג, לערער?

— מע מעג, — האָב איך געענטפֿערט.

און ער איז אַרײַן און מיט גרויס כּבֿוד זיך פֿאַר מיר אַוועקגעזעצט, און איך האָב מיט אים אַ געשפּרעך פֿאַרפֿירט, גאַרנישט, ווי געוויינטלעך, און ניט וועגן זאַכן, וואָס כ׳האָב, לויט זײַן מיינונג, מיט אים באַדאַרפֿט פֿירן, נאָר וועגן עפּעס אַנדערש, וועגן זײַטיקס און ניט צו אונדזער ביידנס ענין געהערנדיקס — וועגן ליבע גאָר פּלוצעם...

תחת גדר

צערי עד אפסי מוות.

ורק את, בתי, ללבי תראי ותביני לרעי.

כי הערב ניתן לפגוש את אביך נשוא־הפנים, שמעמד נכבד לו בחברה, בקרקס, ולא בין מוקיונים כמוקיון, ולא במושב הצופים כצופה, אלא על המדרגות הצרות, המוליכות עקלקלות, באפלולית מבוך, אל חדרי המלתחה. שמה אביך, בצרור פרחים אחרונים מגנו ובשארית כספו המעט ובכל מה שנותר מאהבתו, לחדר קטן קרב, וחרש, כלבית, ובלב רוכס, על הדלת דפק והטה אחן:

'מותר?'

'מותר!' – נשמע קול מבפנים.

ואביך נכנס אל רוכבת־הקרקס, שכבר ניצבה בפתח לבושה, והלבוש עינו כעין הבשר, ובידה בשוט החזיקה ועל מגפי־הרכיבה טפחה, והסתכלה בי ובמתנותי – בי גופי, כהסתכל ביותרת ובסרח־עודף, ואת צרור הפרחים מידי לקחה ואמרה, כי נאה־יאה הוא לראש סוסה, ואת ממתקי אכלה ופיה מילאה בהם, ולאהבתי לא שעתה ובמגלב בלי הרף על מגפיה טפחה.

'לילי', בושתי בסתר־לבי ומפי התמלט.

ועיניה בי בחמלה הביטו, ובגופה כזרה לפני ניצבה, וקירבתי לה, ראיתי, לגלות מן הנמנע הוא, ובשום פנים וצורה לא ייתכן.

והנה נפתחה הדלת ונכנס עוד איש־קרקס מחדר־מלתחה אחר, והלה גברתן היה, רגליו וירכיו ענקיות ושדיו – סדנים שניים, ובאותות־הצטיינות מעוטרים, וידיו ורגליו חשופות, ופניו כחבית וצורתן כלבנה, ואותי ראה ניצב לפני לילי, ואותה – 'מי זה?' – שאל, ולילי, בלעסה הממתקים, ענתהו: 'ממלומדי העיר הוא ובעל השם ואחד ממעריצי... חה־חה...' וא.ת מתנותי, צרור פרחי, וכל אשר הבאתי, הראתה לו, והלה התבונן בכל א/ה, ואף בי, בתי, באביך התבונן.

ולעג־ביטול במבטו היה, וכאחד הפחותים בעיניו נראיתי, וכביכול על לילי רגז רגז, ולילי, דרך לצון, כביכול התנצלה לפניו, וכביכול נוראה מפניו ועל ביקורי מחילה ממנו ביקשה, והגברתן מחל לה, אך לא לי, והוא ניגש ואת מגבעתי על אוזני שירבב, ומידי לילי את המגלב לקח, ולעברי הצליף בו, לאחור: 'צא, והבל־פיך אל יהביל פה, ופרצוף־למדנים שלך אל ייראה פה...'

ואני יצאתי לי, ובחזרה במסדרונות העקלקלים והמעולפים אפלולית־מבוך עברתי, ובדרך ריח סוסים ואורוות וקיוקס נדף, וזה שכרי היה על הערב והמתנות, ועל אהבתי ועל לילי.

וכאשר לביתי חזרתי ובגדי חילפתי ובכורסתי ישבתי, דפק אחד התלמידים על דלתי וברוב יראת־כבוד, כבוש־כבוש, שאלני:

'מותר, המורה?'

'מותר,' עניתי.

והוא נכנס וברוב כבוד לפני ישב, ואני שיחה עמו גלגלתי, לא כרגיל כלל־עיקר, ולא על דברים שבהם ראוי היה לי לדעתי להשיח עמו, אלא באיזה עניין אחר, צדדי, שאין לו כל שייכות לשנינו – על האהבה, לפתע פתאום...

החוג לספרות עברית

לשיעון ה-60 של דוד רוסקס

און דער שילער האָט אויף מיר אַ פּאָר פאַרוואונדערטע אויגן אַנגעשטעלט, און נאָר פאַר זײַן אָפּשײַ צו מיר האָט מיך אויסגעהערט און מיר די רייד ניט איבערגעשלאָגן, און איך האָב זיך געהיצט און גערעדט האָב, ווי געזאָגט, וועגן ליבע און וווהין זי פאַרפירט, און ווי די קעפּ זי פאַרדרייט, און ווי די קעפּ נאַריש ווערן, און אויף וואָסערע קינדערשע און ריזיקאַלע וועגן און גענג זיי לאָזן זיך,

„און דאָך, — האָב צוגעגעבן, — און ווי ביטער איר פּרוכט זאָל ניט זײַן, איז דאָך וויל דעם, וואָס קען פון איר געניסן״...

און דער שילער האָט אויף מיר די אויגן אויסגעגראַטשעט און אַלץ געהערט און געמיינט, איך מיין אַ משל. און אַז באַלד וועט אויך דער נמשל קומען, און איך וועל באַלד צו מײַן טעמע, און וואָס אונדז ביידע אינטערעסירט, איבערגיין.

און איך האָב ווײַטער גערעדט און איצט וועגן דעם, ווי ליבע ווערט אַ מאָל שלעכט באַגעגנט, אָפּגעשטויסן און אויסגעלאַכט. און ווי ווייט איז דעם אָפּגעשטויסענעם און ער איז מיט פולע פאָלעס גוטס געקומען, און דאָס גוטס איז אים צוריק אין פּנים געוואָרפן געוואָרן, און מע שטייט און מע לאַכט פון אים, און דער אויסגעלאַכטער ליגט און קלײַבט זײַנע אייגענע ברעקלעך פון פאָל מבֿויש...

און דער שילער האָט מיך אויסגעהערט, און אויסהערנדיק, האָט ער זיך שוין אויך ווי פאַראינטערעסירט, און ער האָט מיך און מײַן טעמע טרייסטן געוואָלט, און געזאָגט און ווי מיט מיר מסכּים געווען, און ווי מיר צוגעבאָמקעס:

— נו, יאָ, און סע טרעפט אוודאי, און געוויס האָבן די, וואָס שטויסן אָפּ, ניט ווערט די אָפּגעשטויסענע.

— אַזוי, — האָב איך געזאָגט, — אַזוי מיינט ער, דער שילער, און דערמיט, הייסט עס, זאָלן זיך די אָפּגעשטויסענע טרייסטן... נאָר, אַז זיי טרייסטן זיך ניט, און אַז זיי האָבן ווײַטער ליב און ווערן ווײַטער אָפּגעשטויסן?

און דער שילער האָט אין זײַן תמימות געענטפערט:

— איז אויב אַזוי, האָבן שוין די אָפּגעשטויסענע ניט די ווערט... אויב זיי זײַנען ניט גענוג שטאָלץ און זיי קענען אויף זייערע ניט־ווערטיקע געליבטע פון אויבן אַראָפּ ניט קוקן, האָבן זיי דאָך זייער אייגן ניט־ווערטיקייט שוין טאַקע פאַרדינט אָרנטלעך.

און מײַן שילער איז נאַיוו געווען און ער האָט זיך געאַמפּערט און זיכער און שטאַרק בײַ זײַן מיינונג געהאַלטן, אָבער סוף־כּל־סוף, איז אים דער גאַנצער שמועס מײַנער דאָך ניט אָנגעגאַן, און נאָר פון העפלעכקייט און פון אָפּשײַ צו מיר האָט מיט מיר דעם געשפּרעך אונטערגעהאַלטן, און געזען האָב איך, אַז ער וואַרט, איך זאָל וואָס גיכער שוין פאַרענדיקן און זאָל וועגן ריכטיקן און וועגן דעם, צוליב וואָס ער איז צו מיר געקומען און וואָס, אייגנטלעך, אים אינטערעסירט מיט אים רעדן.

און איך האָב ניט גערעדט און איך האָב זיך אויך ווײַטער בײַ מײַן טעמע געהאַלטן, און נאָך מער זיך צעהיצט און פון פאָטעל בין אויפגעשטאַנען און איבער דער שטוב אַרומגעגאַנגען, און האָב וועגן ווערט און אומווערט פון ליבע גערעדט, און געזאָגט, און, ווי צו זיך אַליין, געטענהט אַ צעהיצטער:

— וואָס איז דען „ווערט״ און צי געהער דען בכלל דאָס וואָרט „ווערט״ צו ליבע, און צי לייגן מיר דען ניט אַלע ווערטן איר צו פיס, און צי באַשענקען מיר דען ניט די ליבע מיט אַלץ, וואָס מיר פאַרמאָגן, און צי פירן מיר דען חשבונות און קאָנטאָביכער אין ליבע?

און דער שילער האָט מיר געוואָלט אָפּענטפערן, נאָר, ווי געזאָגט, איז אים די גאַנצע זאַך דאָך ניט אָנגעגאַן און די גאַנצע צײַט, האָב איך געזען, איז אים אין די אויגן אַ פראַגע נאָר געשטאַנען: וואָס מיינט איר, לערער, און אַנטקעגן וואָס זאָגט איר דאָס און, געוויס, האָט איר דאָך עפּעס אַנדערש אין זינען...

און איך האָב גאָרניט געמיינט און פון קיין זאַך אין דער וועלט ניט געטראַכט דעמאָלט, און אויפן האַרצן איז מיר נאָר די באַליידיקונג געלעגן און אין די ריפּן האָט מיר געברענט, און די מעשה מיטן צירק און וואָס מיט מיר איז געשען דאָרט, איז מיר פאַר די אויגן געשטאַנען, און, דערהויפּט, לילי, און איך האָב זי אין פאַרשיידענע לאַגעס געזען — אַ מאָל אויפן פערד און בעתן רײַטן, און אַ מאָל אויך ניט אויפן פערד, נאָר ווי זי זיצט צווישן די קלאָונעס און קאָמעדיאַנטן אירע, זי אין דער מיט און אַלע אַרום איר, און מע רינגלט זי אַרום, און אַזוי פיל חן אין אירע ליפּן, אַזוי פיל זיס אין אירע ציין, און קאָמעדיאַנטן כאַפּן זי, הייבן זי אויף, און יעדערער, פאַר איין קוש איר טאָן, וואָלט אָרעם און רײַך און זײַן גאַנץ קאָמעדיאַנטיש לײַב־און־לעבן אָפּגעגעבן.

און איך ווייס ניט ווי אַזוי ס'איז געשען, נאָר עפּעס האָב איך ווי ניט איז מײַן שילער אַרויסבאַלייט, און וועגן אַנדערע זאַכן, און וועגן אים אינטערעסירנדיקע טאַקע ניט גערעדט מער דעמאָלט, און אַבי ער איז אַרויס, און איך געדענק אָפילו ניט, צי האָט ער „גוטע־נאַכט״ געזאָגט, צי ניט, און איך בין אַליין געבליבן.

והתלמיד זוג עינים תמהות זקף בי, ורק מיראת־כבודו כלפי הטה אוזן לי ודברי לא שיסע, ואני באתי לידי התלהבות ודיברתי, כאמור, על אהבה, וסיפרתי להיכן היא מגלגלת אותנו, וכיצד אותנו על דעתנו מעבירה, וכיצד בשלה משתטים אנו, ובאילו נתיבי־ילדות ודרכי־סכנה הולכים אנו, ׳ובכל זאת, הוספתי, יהי פריה מר כאשר יהיה, אשרי האיש המסוגל להתענג עליה׳.

והתלמיד בי עיניו לטש וכל דברי שמע וסבור היה, כי משל הם, וכי במהרה גם הנמשל יבוא. ובמהרה אל נושאי, ולדברים ששנינו מוצאים עניין בהם, אעבור.

ואני הוספתי לדבר, ומכאן ואילך סיפרתי, כיצד האהבה מנת־חלקה לעתים פנים זעומות, דחיה, לעג וקלס, ואוי לנדחה אשר בכלים מלאים כל־טוב בא, וטובו אל פניו בחזרה הוטח, ועומדים ומלעיגים עליו, והנלעג שוכב ומלקט פירותיו שלו מן הרצפה בבושת־פנים...

והתלמיד שמע דברי ומששמע עד תום, הוא כמו החל למצוא עניין בהם, וביקש לנחמני, אותי ואת נושאי, ואמר כמסכים לי, וכמהנהן אלי:

ואמנם כן, יאל נכון יקרה כדבר הזה, ואותם שהם הדוחים בוודאי אינם מגיעים לקרסוליהם של הנדחים׳.

׳כך,׳ אמרתי, ׳כך סבור הוא, התלמיד, ובכך, רוצה לומר, ראוי שהנדחים יהיו מתנחמים... ואם אין הם מתנחמים, ומוסיפים לאהוב ונדחים שוב ושוב?׳

והתלמיד בתמימותו השיב:

׳אם כך, הנדחים מן הפחותים הם... אם אין הם גאים למדי ואינם מסוגלים אל אהובתם פחותת־הערך מלמעלה למטה להביט, הרי פחיתות־ערכם שלהם נאה ויאה להם׳.

והתלמיד עמד בתומו והתווכח עמי, ובבטחה ובאמונה בדעתו החזיק; אולם סוף־כל־סוף, הרי כל שיחי שלי לא היה מעניינו, ורק מתוך אדיבות ויראת כבוד כלפי המשיך בשיחה עמי, ואני ראיתי כי הוא ממתין שאקדים ואסיים, ואדבר נכוחה, ולגופו של עניין שלשמו בא אלי.

אני לא דיברתי, ואף אחר־כך בענייני המשכתי, ושבעתיים ההלהבתי, ומן הכורסה קמתי ועל פני הבית התהלכתי, ועל יקר־ערכה ופחיתות־ערכה של האהבה דיברתי, והגדתי, וכאילו לנפשי בהתלהבותי טענתי:

׳ערך׳ מהו, וכלום שייך בכלל עניין ׳ערך׳ לאהבה, וכלום אין אנו מטילים כל הערכים לרגליה, וכלום אין אנו מחוננים את האהבה בכל אשר לנו, וכלום עושים אנו חשבונות ומנהלים פנקסים באהבה?

והתלמיד ביקש להשיב לי, אלא, כאמור, כל העניין כולו הרי לא נגע ללבו, וכל הזמן, ראיתי, בעיניו רק שאלה עמדה: מה כוונתך, מורי ורבי, וכלפי מה אמרת דבריך, וודאי לעניין אחר דעתך נתונה...

ואני לא התכוונתי למאומה, ובשום דבר שבעולם לא הרהרתי באותה שעה, ובלבי רק העלבון היה טבוע, ובעצמותי אש היתה עצורה, ופרשת הקרקס וכל אשר אירע לי שם — לעיני ניצבה, ובעיקר לילי, ואני במעמדים שונים אותה ראיתי — פעמים על הסוס, בעת הרכיבה, ופעמים גם לא על הסוס, אלא בשבתה בין אותם מוקיונים ומומוסים שלה, היא בהיך והכול מסביבה, והללו מקיפים אותה, וכה רב החן הגלום בשפתיה, וכה רב המתק האצור בשיניה, ומוקיונים יאחזו בה, ירימוהו, וכל אחד, כעני כעשיר, היה בוזכות לנשקה נשיקה אחת כל נפשו־ומאודו המוקיונית נותן.

ואיני יודע איך נתגלגלו הדברים, אך אם כך ואם כך, את תלמידי אל הפתח ליוותי, ובעניינים אחרים, ובעניינים הנוגעים ללבו, לא דיברתי עוד באותה שעה, והעיקר שהלך לו, ואפילו איני זוכר, אם ׳לילה טוב׳ אמר ואם לא, ולבדי נשארתי.

און צו קיין זאַך, און צו ניט קיין איינע פֿון מײַנע געלערנטע, ווײַ־ זיך דעם אויפֿדערנאַכט שוין ניט געקענט נעמען, און איך האָב איינעם אַ בוך געעפֿנט און אים גלײַך אַוועקגעלייגט, אַ צווייטן — און אויך מיטן צווייטן דאָס זעלבע, און אַזוי ווײַטער און אַזוי גאָך, און קיין מחשבֿה האָט זיך מיר ניט געקלעפּט, און קיין איין געדאַנק האָב ביזן סוף ניט געקענט דערטראַכטן.

און פלוצעם, — און איך האָב מײַן אָרט און מײַן שטאַנד וווּ איך בין, און די געזעלשאַפֿט, וווּהין איך קער, פֿאַרגעסן, און מיט אַ מאָל, און איך האָב זיך אַליין אַ קאָמעדיאַנט און אין לײַבקאַליר אָנגעטאָן דערזען: מיט אַ בײַטש אין דער האַנט און ווי אַ רײַטער אין צירק, און אַ גרויסע צירקראַד פֿאַר מיר, און אַ שיינער פֿערד איז מיר צוגעפֿירט געוואָרן און איך בין אויף אים אַרויף, און פֿאַרויס און פֿאַר מיר לויפֿט נאָך אַ שענערס, און לילי איז אויפֿן פֿערד, און מיט איין פֿוס שטייט זי אויפֿן רוקן פֿון פֿערד און מיטן צווייטן ניט אויפֿן רוקן און אין לופֿטן אויסגעשטרעקט, און זי פֿליט, און איך נאָך איר, און אַ גרויסער און פֿולגעפּאַקטער צירק־עולם שווינדלט מיר פֿאַר די אויגן, פֿון אַרום און פֿון קײַלעכיק, פֿון פֿיל מענטשן און פֿון אויגן און באַגײַסטערונג, און יעדער פֿלי פֿון לילין פֿאַרכאַפּט דעם אָטעם פֿון עולם, און יעדער „האָפּ־האָפּ״ און אויסגעשריי רופֿט באַגײַסטערונג און אַנטציקונג אַרויס, און אויך איך אַליין בין באַגײַסטערט, און איך אײַל איר נאָך, און אויך איך שטעל זיך מיט די פֿיס אויפֿן רוקן פֿונעם פֿערד, און זי איז פֿאַר מיר אין איר לײַכט קלייד מיט איר קערפּער דעם לופֿטיקן...

און מיט אַ מאָל טוט זי זיך אַ קערעווע אויס, פֿון קאָפּ פֿון פֿערד און מיטן פנים אויף צוריק און צו פֿערדס עק שטעלט זיך, און דאָס פֿערד אירס לויפֿט ווי פֿריִער, און איר פנים איז, פֿאַרנדיק, צו מיר געקערעוועט, און דער עולם פּאַטשט, און לילי, אַזוי אויפֿן פֿערד שטייענדיק, צו מיר אַ האַנט שטרעקט אויס, און איך — צו איר, און מיר קענען זיך פֿאַר די הענט ניט אָננעמען, ווײַל די פֿערד זײַנען צווישן, נאָר מיר פֿילן, גלײַך מיר נעמען זיך יאָ פֿאַר די הענט, און איר דערפֿאָלג איז מײַנער, און דעם עולמס באַגײַסטערונג טייל אויך איך. און לילי טוט זיך ווידער אַ קערעווע, און ווידער צו מיר מיטן רוקן, און זי פֿאָרט און קנאַקט מיט דער בײַטש און לויפֿט, און איין מאָל אַ ראָד און דעם צווייטן מאָל אַ ראָד און דעם דריטן מאָל, אַז מיר קומען צום אָרט, פֿון וואַנען די פֿערד דאַרפֿן פֿון דער רײַט־פֿאָרשטעלונג אַרויס און פֿאַרשווינדן, פֿלי איך אַראָפּ צו ערשט און גלײַך אויף דער ערד, און ביז לילי מיט איר פֿערד קומט אונטער, דערלאַנג איר אַ האַנט און העלף איר אויפֿן באָדן שפּרינגען, און די פֿערד ווערן פֿון די דינער פֿאַרטריבן און מיר אײַלן זיי נאָך, אָבער דער עולם לאָזט אונדז ניט אָפּ, און מ׳רופֿט אונדז און מיר קערעווען זיך אויף צוריק אויס, און מיר נייגן זיך און דאָס איז אונדזער ערשטער נומער.

און אַז צום צווייטן מאָל, אַז מיר זײַנען אויף די פֿערד אַרויס, ווייס איך ניט ווי אַזוי און פֿון וואַנען האָסטו זיך גענומען, נאָר אויך דו, מײַן טאָכטער, האָסט זיך פלוצעם אין צירקראַד באַוויזן, דאָרט, וווּ די פֿאָרשטעלונגען ווערן געמאַכט, און וווּ אַלע קונצן מיט פֿערד, מיט חיות, און וווּ די קלאָונעס און קאָמעדיאַנטן אַרבעטן.

און פלוצעם, און ווי איך מיט לילין האָבן אַזוי געריטן, האָסטו זיך אונדז אין וועג געטראָפֿן, האָסט אונדז אויף אונדזער רײַטוועג אויסגעוואַרט, און קאָמעדיאַנטיש אָפּגערעדט, האָסט זיך געזאָלט אין מיטן ריט אויף עמעצנס פֿון אונדזערע ביידנס פֿערד אַרויפֿכאַפּן...

און אַזוי איז טאַקע געווען: און די ערשטע האָט דיך לילי באַגעגנט, און דו ביסט צו איר אויפֿן פֿערד אַרויף, און גראַציעז ביסטו געווען און יונג און געשיקט און פֿאַר אַ צירק־עולם צו באַוווּנדערן... און דו ביסט שטיין געבליבן אויפֿן פֿערד, און שטייענדיק, האָט איר ביידע געריטן, און דו האָסט זיך פֿאַר לילין אָנגעהאַלטן, און איך בין אויך נאָכגעריטן. און ווידער פלוצעם, און ווידער קאָמעדיאַנטיש אָפּגעמאַכט, האָסטו, מײַן טאָכטער, אויף לילים הענט זיך באַדאַרפֿט אָנשפּאַרן און זיך אַ הייב טאָן, און מיט דײַנע הענט אין אירע אָנגעשפּאַרט און דעם קערפּער אין דער לופֿטן אויפֿגעהויבן, אַזוי זיך האַלטן און אַקראָבאַטיש אַזוי מיטרײַטן...

און איך האָב דאָס צוזען באַדאַרפֿט, און מײַנע אויגן פֿון פֿערד ניט אַראָפּלאָזן, זען, ווי ער שטעלט פֿיס, און ווי ער האַלט זיך, און ער זאָל די פֿאַרויסגעשטעלטע גיכקייט ניט פֿאַרגיכערן, און אויך אויף לילין און אויף איר גלײַכגעוויכט און איר אויפֿן פֿערד זיך האַלטן האָב געקוקט, און אַלץ איז בײַ מיר אין אויג געווען, און קיין מינדסטע באַוועגונג ניט פֿון פֿערד און ניט פֿון לילין — האָב ניט געטאָרט פֿאַרלירן, און ווען יאָ, איז אַ צירקסקאַנדאַל, און ווען יאָ, קען נאָך אַ מאָל ערגערס טרעפֿן, און אַן אומגליק קען געשען, און לילי קען זיך אַ גליטש טאָן, און ביידע סײַ זי, סײַ דו — קענען אַראָפּפֿאַלן...

ולשום עניין, ולשום אחד מן החכמים היקרים ללבי, באותו ערב לשעות לא יכולתי, וספר אחד פתחתי ותיכף מידי הנחתיו, ספר שני-ודינו כדין הראשון, וכך הלאה וכיוצא בזה, ושום מחשבה לא עלתה בדעתי, ושום רעיון להביא לידי גמר לא יכולתי.

ופתאום-ואת מקומי ומעמדי, ואת החברה אשר עליה אתייחס שכחתי. ולפתע, ואת עצמי כמוקיון ובלבוש מעין־הבשר ראיתי; מגלב בידי, וכרוכב קרקס, חירת־קרקס גדולה לפני, וסוס נאה הובא אלי, ואני על הסוס עליתי, וממול, לפני, סוס יפה ממנו שוטף, ולילי על הסוס, וברגל אחת ניצבת היא על גב הסוס ובשניה לא על גבו, אלא בחלל שלוחה היא, והיא מעופפת, ואני אחריה, וקהל־קרקס עצום ורב מסתחרר לנגד עיני, מן הסובב ומן העגול, מרוב האדם ומרוב העינים ומרוב התלהבות, וכל מעוף של לילי עוצר נשימת הקהל, וכל ׳הופ־הופ׳ וקול־תשואה מעורר התלהבות והתפעלות, ואני עצמי מתלהב, ואני אץ אחריה, ואף אני מתייצב ברגלי על גב הסוס, והיא לפני בשמלתה הקלה ובגופה האוורירי...

ופתאום לאחוריה נפנית היא, מראשו של הסוס ופניו אחורנית ואל זנב הסוס ניצבת היא, וסוסה שוטף כבתחילה, ופניה, ברכבה, נטויים, והקהל מוחא כפיים, ולילי, כעמדה על הסוס כן, אלי יד תשלח, ואני-יד אליה, ולא נוכל בידינו לאחוז, כי הסוסים בינינו, אך אנו חשים, כאילו אחוז נאחז בידינו והצלחתה הצלחתי, ולהתלהבות הקהל שותף אף אני. ולילי נפנית שוב, ושוב גבה אלי, והיא דוהרת וצולפת במגלב ושוטפת, ואחת חגה, ובשנית חגה, ובשלישית, עד שאנו באים למקום, שממנו על הסוסים להסתלק ולהיעלם מרצוגת הרכיבה, ואני צונח ראשון וישר לארץ, ועד שלילי באה בסוסה מושיט אני לה יד ועוזר לה לארץ לקפוץ, והסוסים על־ידי המשרתים מוצאים, ואנו חשים אחריהם, אך הקהל אינו מרפה מעמנו, וקוראים לנו, ואנו שבים לאחורינו וקדים, וזוהי ההופעה הראשונה שלנו.

ובפעם השנייה, עת בסוסים יצאנו, איני יודע כיצד ומאין באת, כי אף את, בתי, פתאום בזירת הקרקס נגלית, במקום שם ההצגות נערכות, וכל הלהטים בסוסים, ובחיות, ושם המוקיונים והמומוסים עושים.

ופתאום. ועד שאני ולילי רוכבים כה, לפנינו בדרך נקרית, לנו בדרך רכבנו המתנת, ומעשה מומוס מוסכם אמרת בעצם הרכיבה על אחד מסוסינו לקפוץ ולעלות...

ואמנם כך היה: וראשונה לילי פניך הקבילה, ואת על סוסה עלית, ומלאת־חן היית וצעירה וזריזה וראויה להפלאת קהל בקרקס... ואת עמדת על הסוס, ובמעומד שתיכן רכבתן, ואת בלילי נאחזת, ואני אף אני אחריכן רכבתי. ושוב לפתע פתאום, ושוב מעשה מומוס מוסכם, בתי, ביקשת על ידיה של לילי להישען ולהתרומם, ובהישען בידיך על ידיה וגופך מורם באוויר, להיות כך תלויה ועומדת, ודרך לוליינים כך הלאה לרכב...

ואני-לראות כל זאת ניטל עלי, ועיני מן הסוס לא לגרוע, לראות, איך ידהר, ועמידתו כיצד, ולבל מהירות על המהירות הקבועה מראש יוסיף, וגם אל לילי ואל שוויון־משקלה ואל עמידתה על הסוס התבוננתי, והכול

און אַזוי איז טאַקע געשען: און אַז לילי האָט דיך אַזוי אַן אויפגעהויבענע געהאַלטן און מיט דיר אַ האַלבן טור נאָר אין צירקקרייַז געמאַכט, אַזוי ווייס איך ניט פאַר וואָס, צי ווייַל דער עולם האָט פלוצעם אַפּלאָדירן גענומען, צי איבער עפּעס אַן אַנדער סיבה, און איבער עמעצנס אַנדערש שולד, נאָר פלוצעם האָט דאָס פערד עפּעס דעם קאָפּ אַ בייג געטאָן. און לילי זיך — אַ גליטש, און גראָד זייַט איר דעמאָלט פאַרבייַ דעם באַריער, וואָס טיילט אָפּ דאָס פּובליקום פון דעם פאַרשטעלונג־אָרט אָפּ, דורכגעפאָרן, און דו, טאָכטער, האָסט אַ פאַל געטאָן, און איך האָב דייַן שאַרבן אין האָלצבאַריער אַ בראָך טאָן דערהערט...

און דער עולם האָט זיך דערשראָקן און אַלע מיט אַ מאָל האָבן „אַך" אויסגעשריגן, און לילי איז אַראָפּ, און דאָס פערד איז שטיין געבליבן, און איך בין צו דיר צו, און עפּעס האָב איך דיר געטאָן, און פלוצעם, און איך ווייס ניט ווי איז דאָס געקומען, און ווי געשען, נאָר איך האָב זיך אין מייַן צימער געטראָפן, און דער גאַנצער צירק, דער פאַרשטעלונג־קרייַז, דער עולם און דער גרויסער טומל פון דייַן פאַל איז מיר פון אויג און אויער פאַרשוווּנדן, און געטראָפן האָבן מיר זיך ביידע אין צימער אַליין, און דו ביסט אַ פאַרוווּנדעטע און מיט אַ פאַרבאַנדאַזשעוועטן קאָפּ אויף מייַן בעט געלעגן, און איך האָב דיר אייַז געלייגט און האַנטעכער גענעצט, און דו ביסט פאַרטראָגן געווען און איך האָב אויף דיר געקוקט, און איך האָב מייַן שולד פאַר דיר געפילט, און דייַן ווייטיק — מייַן בזיון, און דייַן אין היץ פאַרטראָגנקייט — מייַן אַנגסט מייַן גרויסע.

און איך בין געזעסן איבער דיר, און דו האָסט אָפּט מיט די ליפּן גערירט און פון היץ גערעדט, און דערמאָנט האָסטו אַלע מאָל: „איך און דער טאַטע, דער טאַטע אין צירק, און דער טאַטע אַ קאָמעדיאַנט אין צירק"... און איך האָב אי געוויטיקט, אי זיך געשעמט, און כאָטש דו האָסט מיך ניט געזען, און כאָטש דו האָסט די אויגן צו געהאַלטן און ניט געקוקט אויף מיר.

און ס'איז שוין שפּעט אין אָוונט געווען. און געדאַכט האָט מיר, אַז עמעצער האָט מיר אין טיר אָנגעקלאַפּט, און מע האָט בייַ מיר „צי מע מעג" אָנגעפרעגט, און איך האָב „מע מעג" געענטפערט, און די טיר האָט זיך געעפנט, און ווידער אַ מאָל איז מייַן שילער, דער, וואָס האָט מיך פריִער באַזוכט און נאָכן געשפּרעך מיט מיר אַוועקגעגאַן, אַרייַן, אַרייַן און גוטן אָוונט געזאָגט.

— גוטן אָוונט, לערער!

— וואָס איז געשען, און וואָס האָט אים אין אַזאַ שפּעטער שעה געבראַכט אַהער — האָב איך אים געפרעגט.

און ער האָט געענטפערט:

— כ'האָב געהערט, וואָס אין צירק איז פאָרגעקומען, און, לערער, און אַז אייַער טאָכטער איז געשעדיקט... בין איך געקומען אַ קוק טאָן, זען און געוווירע ווערן, און אפשר איז אייַך עמעצנס הילף אויך נייטיק.

— אַך, אַזוי, — האָב איך זיך אַ כאַפּ געטאָן, — איז, הייסט עס, ווייסט מען שוין פון צירק?

— יאָ, און די גאַנצע שטאָט רעדט שוין דערפון, און מע וווּנדערט זיך און מע קען ניט באַנעמען, ווי קומט איר אויף אַ פערד גאָר, און ווי קומט איר צו רייַטן, און מע קען ניט פאַרשטיין, און מע זאָגט, אַז דאָס האָט געוויס דער צירק־דירעקטאָר איינעם זייַנעם אַ דינער פאַר אייַך פאַרשטעלט, און די כוונה זייַנע ווייסט מען ניט, צי מיינט ער רעקלאַמע, צי וויל ער (מעגלעך, ברוגז אויף אייַך, מעגלעך, ער האָט ווען אַ מאָל געהאַט מיט אייַך חשבונות) אייַך און אייַער שיינעם נאָמען פאַרשעמען. אַזוי, צי אַנדערש, נאָר מיר, אייַערע שילער, און אַ סך אויך פון עולם האַלטן, אַז דאָס זייַט ניט איר געווען, און אום זיך צו איבערצייגן, און אום מיט די אייגענע אויגן דאָס צו זען, האָבן מיך מייַנע חברים אויסגעקליבן און געבעטן, אַז ניט געקוקט אויף דער שפּעטער שעה, זאָל איך גיין צו אייַך, און קומען, אַ קוק טאָן און זען און דאָס פאַלש און פאַרשטעלעניש פעסטשטעלן...

און דאָ האָט דער שילער זיך אין צימער אַרומגעקוקט און דיך, מייַן טאָכטער, אויפן בעט דערזען, און ער איז אָפּהענגטיק געוואָרן און ער האָט שטאַמלען גענומען:

— נאָר... ווי איך זע, לערער, איז וואָס מע האָט פון צירק דערציילט, טאַקע אמת, און די צירק־באַזוכער האָבן זיך ניט אָפּגענאַרט, איז וואָס זאָל דאָס הייסן און וואָס זאָל דאָס באַטייַטן, און וואָס זאָל איך מייַנע חברים, אייַערע שילער, זאָגן?

אַזוי האָט מייַן שילער דאָן געזאָגט, און איך האָב אויף אים געקוקט און ניט געהאַט וואָס צו אָפּענטפערן און איך האָב נאָר צוריק געשטאַמלט:

— זאָגן? יאָ זאָגן, אַז... ס'איז אמת, און אָט איז אַ סימן, און אָט ליגט די טאָכטער מייַנע אין בעט.

און דער שילער האָט אויף דייַן בעט, טאָכטער, געקוקט, און ער האָט זיך מיט זייַן בליק פאַרהאַלטן, און אַ צער איז געווען אויף זייַן פּנים, און ער האָט אויף מיר אַ פאַרוואָרפלעכן בליק געטאָן און מיט גרויס מיטלייד אויף מייַן ירידה, און ער איז נאָך געשטאַנען אַ ווייַלע און ער האָט זיך אויסגעדרייט אויף אַוועקגיין, און פאַר אַוועקגיין האָט ער זיך נאָך אַ מאָל אויסגעקערעוועט, און לסוף אַרויסגעגאַן און די טיר נאָך זיך פאַרמאַכט.

עיני ראתה, ותנועה קלה שבקלות, לא של הסוס ולא של לילי — חס לי שתיעלם מעיני, שאם כן, הוי שערוריה בקרקס, ואם כן, ייתכן כי רעה מזו תאונה, ואסון יקרה, ולילי אולי תמעד, ושתיכן — גם היא גם את — אולי תפולנה...

אומנם כך אירע: וכאשר לילי אותך כך בידיה הגביהה־תמכה, ועמך רק חצי הקפה בזירת הקרקס הקיפה, איני יודע מפני מה, אם מפני שהקהל החל פתאום כף למחוא, זו מפני איזו סיבה אחרת, ובאשמת אחר, אך פתאום הסוס משום־מה את ראשו הרכין, ולילי — מעוד מעדה, ודווקא אז עברתן על פני המחיצה, המפרידה בין הקהל ובין שטח־ההצגה, ואת, בתי, מן הסוס נפלת, ואת קול גולגלתך בהישברה אל מחיצת־העץ שמעתי...

והקהל התחלחל, והכול בבת־אחת 'הה' קראו, ולילי ירדה ארצה, והסוס עמד תחתיו, ואני אליך ניגשתי, ומשהו בך עשיתי, ופתאום, ואיני יודע איך בא הדבר ונהיה, אך הנה את עצמי בחדרי מצאתי, וכל הקרקס, במת־החיזיון, הקהל והרעש הגדול של נפילתך, מעיני ומאחני נעלמו, ואנו נמצאנו בחדר שנינו בלבד, ואת, פצועה וחבושת־ראש על מיטתי שכבת, ואני קרח על ראשך נתתי ומגבות במים הרטבתי, ואת נרגשת היית ואני אליך התבוננתי, ואשמתי כלפיך חשתי, ואת מכאובך — בזיוני, ואת דמדומך בחומך — פחדי הגדול.

ואני ישבתי מעליך, ואת בשפתיך פעמים הרבה הרחשת ובקדחך דיברת, ובכל פעם הזכרת; 'אני ואבא, אבא בקרקס, ואבא מוקיון בקרקס...' ואני כאבתי אף בושתי, ואף כי עיניך עצמת ולא הבטת אלי.

וכבר שעת־ערב מאוחרת היתה. ואני דימיתי כי מישהו על הדלת דפק, ו'האם מותר' שאלני, ואני 'מותר' השיבותי, והדלת נפתחה, ושב זה תלמידי, אשר ביקרני קודם ואחר שיחתנו הלך, נכנס לחדר, נכנס ו'ערב טוב' אמר.

'ערב טוב, מורי ורבי!'

'מה קרה, ובשעה כה מאוחרת מה זה הביאו הלום', שאלתיו.

והוא ענה:

'שמעתי אשר בקרקס קרה וכי, מורי ורבי, כי בתך ניזוקה... באתי אפוא לראות, לשמוע ולהיווכח, ואולי עזרת אדם דרושה לכם'.

'האמנם כן', קראתי, 'כלומר, כבר נודע המעשה שהיה בקרקס?'

'כן', וכבר היה הדבר בעיר לשיחה בפי כול, והכול משתוממים ואין תופסים, מה לך ולסוס, מה לך ולרכיבה, ואין מבינים, ואומרים, שמן הסתם מנהל הקרקס לאחד ממשרתיו דמותך הלביש, וכוונתו לא נודעה, אם בפרסומת רצה, ואם היה בדעתו (אולי מרוגז עליך, ואולי מחשבונות ישנים בינו לבינך) לביישך ושמך הטוב להכתים. על כל פנים, אנו, תלמידיך, ואף רבים מן הקהל, סבורים, כי לא אתה היית האיש, ולמען דעת דבר לאשורו, ועין בעין לראות, בחרו בי חברי וביקשו ממני, כי בלי להשגיח בשעה המאוחרת אלך אליך, ואבוא ואציץ ואראה, ועל הכזב וההתחפשות אעמוד...'

וכאן התלמיד את החדר סקר, ואותך, בתי, על המיטה ראה, ועשתונותיו אבדו ובגמגום פתח:

'אלא... כפי שאני רואה, מורי ורבי, הרי מה שהוגד על הקרקס אמת לאמיתה היא, ומבקרי הקרקס לא נתבדו; מה אפוא פשר הדבר ומה פירושו, ומה לחברי, תלמידיך, עלי להגיד'.

כך תלמידי אותה שעה אמר, ואני בו הסתכלתי ומענה לא היה בפי, ורק בגמגום לו השיבותי:

'להגיד? כן, להגיד, כי... אמת היא, והרי הסימן, והרי בתי שוכבת במיטה'.

והתלמיד במיטתך, בתי, הסתכל, והוא השהה מבטו, וצער היה נסוך על פניו, והוא נתן בי מבט של תוכחה עם חמלה רבתי על ירידתי, והוא עוד עמד שעה קלה והנה פנה ללכת, אך לפני לכתו — לאחוריו חזר ונפנה, ולבסוף יצא והדלת אחריו סגר.

ואנוכי, בתי, עמך לבדי נשארתי, ושוב את במיטה ואני לידך יושב, ואליך, בקדחך וברגשתך, ובראשך החבוש, מביט.

ופתאום: וקירות חדרנו נפתחו, וחורים וסדקים בהם ניבעו, ובכל חור ראש, ובכל סדק עיניים ראיתי, ופני אנשים רבים בקירות, ואחדים שן חרקו, ואחרים מבטי־זעם העיפו, ואחרים מתוך החורים ידיהם שלחו, ולפתע, — וברד אבנים על מיטתך ניתך, וכוונתם לא לך, אלא לי, כמובן, ועם האבנים קולות נשמעו: 'נואף זקן שכמותך, אשר בתך לזונת־קרקס מכרת, בתך לזונה...'

און איך, טאָכטער, בין מיט דיר אַליין געבליבן, און ווײַטער דו אין בעט און איך לעבן דיר געזעסן, און אויף דײַן היץ און פֿאַרטראַגנקייט, און אויף דײַן פֿאַרבאַנדאַזשירטן קאָפּ געקוקט.

און פּלוצעם: און די ווענט פֿון אונדזער צימער האָבן זיך אויפֿגעעפֿנט און לעכער און שפּאַלטן האָבן זיך אין זיי געוויזן, און אין יעדער לאָך אַ קאָפּ, און אין יעדער שפּאַלט האָב איך אויגן דערזען און פֿיל מענטשישע פּנימער אין די ווענט, און אייניקע האָבן ציין געשטשירעט און אַנדערע האָבן בייזע בליקן געוואָרפֿן, און גאָר אַנדערע האָבן דורך די לעכער די הענט אַרויסגעשטרעקט, און מיט אַ מאָל, — און אַ האָגל שטיינער האָט זיך אויף דײַן בעט אַ שאָט געטאָן, און געמיינט האָט מען ניט דיך, נאָר מיך, פֿאַרשטענדלעך, און מיט די שטיינער האָבן זיך קולות געהערט: „נואָף אַלטער, און אַ טאָכטער פֿאַר אַ צירק־זונה פֿאַר־קויפֿט, אַ טאָכטער פֿאַר אַ זונה״...

און ווײ, טאָכטער, און די שטיינער זײַנען האָגלדיק געפֿלויגן, און די ווענט־מענטשן האָבן זיי מיט גרויס רציחה געוואָרפֿן, און נאָך אַ ביסל, און ווען איך זאָל זיך ניט געווען באַלד כאַפּן, אַזוי וואָלטן די שטיינער צום איבעריקן דײַן קאָפּ דיר געווען דערשלאָגן, און דו וואָלסט זיך שוין פֿון דײַן היץ און פֿאַרטראָגנקייט ניט געווען אויפֿגעכאַפּט... האָב איך זיך אָבער באַלד געכאַפּט, און באַלד האָב איך זיך איבער דיר איבערגעבויגן, און אום דיך צו שיצן, מײַן רוקן און מײַן קאָפּ אונטערגעשטעלט, און מיט מײַן גאַנצן קערפּער פֿאַר די פֿאַלנדיקע שטיינער אַ ציל געשאַפֿן. און שטיינער האָבן געטראָפֿן, און איינער אַ שטיין, אַ שטאַרק שפּי־ציקער, האָט מיר אין קאָפּ דערלאַנגט, און ער האָט מיך פֿאַרווונדעט און מיך געפּלעפּט, און איך בין אין אומבאַוווסטזײַן געפֿאַלן און איך האָב שוין גאָרנישט ניט געפֿילט, אויסער נאָר, אַז בלוט גייט מיר פֿון קאָפּ, און אַז מיטן אָפּגיין פֿון בלוט ווערט מיר אויך לײַכטער, און עפּעס איז מיר פּוסטלעך און עפּעס אויך גרינג געוואָרן.

און מיט אַ מאָל, און איך בין שוין ניט אין אונדזער צימער געווען, נאָר ווי גאָר אין אַ געריכטזאַל אַ פֿרעמדער, מיט אַ טיש מיט געוואַנט באַדעקט, און שטולן און בענקלעך אַרום טיש. און אויף די שטולן און בענקלעך אַלע מײַנע שילער אויסגעזעצט, זיי, — די ריכטער, און איך — פֿאַרן טיש און פֿאַרן מישפּט, און אין מיטן טיש פֿון אויבן אָן איז דער עלטסטער ריכטער, וואָס איז דאָרט געזעסן, מיר לכתחילה פֿרעמד געווען, אָבער, אַז איך האָב זיך אײַנגעקוקט, האָב איך אים דער־קענט, און דאָס איז דאָך מײַן לערער, וואָס כ׳האָב בײַ אים אין זײַן נזיר־שול געלערנט, און וואָס אַ צײַט האָב אים שוין ניט געזען, און אויך פֿון אים ניט געהערט גאָרניט, און דאָס איז דאָך מעדאַרדוס געווען.

און ער האָט אויף מיר מיט באַדויערן געקוקט, און אויך מײַנע שילער אויף מיר מיטן זעלבן, און איך בין פֿאַרן טיש געשטאַנען, און אַחוץ מיר און די ריכטער איז אין זאַל קיינער ניט געווען, ניט קיין עדות און ניט קיין צושויער־עולם, און מ׳האָט מיר נענטער צום טיש געהייסן צוגיין, און איך בין צוגעגאַן.

און ס׳איז מיר גוט געווען, וואָס אייגענע מישפּטן מיך, און וואָס פֿאַר מײַנע אייגענע שילער און לערער שטיי איך, און איך האָב פֿון זיי אי אויף פֿאַרשטענ־דעניש, אי אויף אַ ניט־שאָנעוודיקן און גערעכטן אורטייל געוואַרט.

און מעדאַרדוס האָט מיט דער האַנט אַ מאַך געטאָן און אַ וואַנט האָט זיך געעפֿנט, און דו, מײַן טאָכטער, ביסט אויף דײַן בעטל אַרײַנגעשטעלט געוואָרן, און אָט איז מײַן שולד, האָט עס געהייסן, און וועגן דיר, טאָכטער, וועט זיך דאָ אין געריכט האַנדלען, און וועגן דײַן פֿאַל און שעדיקונג וועל איך דאָ דאַרפֿן אַ וואָרט זאָגן און זיך פֿאַרענטפֿערן.

און מעדאַרדוס האָט מיר אַ צייכן געגעבן, און איך האָב זיך ווידער, ווי געווען, פֿאַר זײַן תּלמיד דערפֿילט, און אַ נזיר צווישן נזירים, און איך בין דאָך טאַקע אַ נזיר געווען... און מײַנע שילער — נזירים, און אַלע זיי נזיריש געקליידט, נאָר איך איינער, ווי אין צירק און אין לײַבקאַליר. און איך האָב זיך געשעמט און כ׳האָב דאָך מײַן וואָרט גענומען, גענומען און געזאָגט:

— איר האָט מיר אַ וואָרט געגעבן אויף זיך פֿאַרענטפֿערן, און איך האָב ניט מיט וואָס. און איך שטיי איצט פֿאַר אײַך און פֿיל זיך, ווי אַ שילדקרויט. וואָס איז פֿון זײַן טראָגטורעם אַרויס: הוילהויטיק און נאַקעט... און יאָ, לערער מעדאַרדוס, און איך בין פֿון מײַן טורעם און פֿון אונדזער נזיר־הויז אַרויס... און ס׳איז מיר קאַלט געווען... און ווען קאַלט, טוט מען זיך דאָך צו יעדער וואַרעמקייט טוליען, און ס׳איז רעכט מיסט, ס׳איז רעכט קויט, אַבי אַ צודעק... און ס׳איז רעכט שמאַטע, אַבי אַ קלייד, און זאָל זײַן לײַבקאַליר, אַבי אַ מלבוש... און ווען הונגעריק און אָן באַשעפֿטיקונג, איז דאָך אויך קלאָון אַ מלאכה, און ווען קיין היים און קיין דאַך, איז דאָך אויך צירק אַ היים, און אין צירק, ווי אין צירק, און דײַן לעבן ביליק, און נאָר אויף פֿרעמדנס זע־לוסט צו זעטן, און דײַן נשמה הענגט אויף אַ דראָט, און דײַן נפֿש שפּילט קיין ראָל ניט, איז וואָס איז דען דער חידוש, וואָס אויך דײַן קינד — קיין ראָל, אַז פֿאַר אַ נישט און פֿאַר אַן איבערבײַסן קענסטו עס צום דראָט פֿאַרקויפֿן...

ואוי, בת:י. והאבנים כברד ניתכו, ואנשי־הכותל בחמת־רצח הטילון, ועד מעט קט, אילמלא מיד התנערתי, היו האבנים ראשך מוחצות, ושוב לא היית מקדחתך ומרגשתך מתעוררת... אולם מיד התנערתי, ומיד עליך גחנתי, וכדי לסוך עליך, גבי וראשי הצבתי, וכל גופי לאבנים הנופלות מטרה שמתי, והאבנים לא החטיאו, ואבן אחת, חדה מאוד, בראשי פגעה, וזו אותי פצעה ואותי הממה, וללא הכרה תחתי נפלתי, ושוב דבר לא חשתי, אלא שדם שותת מראשי, ועם שהוא שותת רווחה באה עלי, ונתרוקנתי כלשהו ואף כלשהו הוקל לי.

ופתאום, ושוב לא בחדרנו הנוי, אלא כמו בבית־דין, נכרי חר, ובבית־הדין שולחן בד מחופה, וכסאות וספרים סביב לשולחן, ועל הכסאות והספסלים כל תלמידי יושבים, הם — השופטים, ואני — לפני השולחן ולדין עומד, ובאמצע השולחן, בראש, אב בית־הדין יושב, והוא לכתחילה זר בעיני, אך מש הסתכלתי בו, הכרתיו, והרי הוא מורי ורבי, אשר מפיו, בבית־נזיריו למדת, וזה עידן ועידנים פניו לא ראיתי, ואף לא שמעתי עליו דבר, והרי זה מדארדוס היה.

והוא בי בצער הסתכל, וגם תלמידי כמוהו, ואני לפני שולחן ניצבתי, וחוץ ממני והשופטים איש באולם לא היה, לא עדים, ולא קהל צופים, ולקרוב לשולחן נצטוויתי, ואני קרבתי ואבוא.

ומה טוב היה לי, כי אנשי־שלומי שופטי, וכי לפני תלמידי ומורי אני ניצב, ומהם הן להבנה, הן למשפט־צדק ללא משוא־פנים ציפיתי.

ומדארדוס בידו נופף, וכותל נפתח, ואת בתי, שכובה במיטתך הובאת, והנה זה, נאמר, עווני, ובך, בתי, במשפט ידובר, ועל נפילתך והינזקך יהא עלי דבר לומר ואת הדין לתת.

ומדארדוס לי אות נתן, ואני שוב, כלפנים, כתלמיד בין תלמידיו את עצמי חשתי, וכנזיר בין נזיריו, והלא נזיר היה הייתי... ותלמידי שלי — נזירים, וכולם כנזירים לבושים, ורק אני כבקרקס ולבושי עינו כעין הבשר. ואני בושתי, ובכל זאת פי פתחתי, פתחתי ואומר:

׳רשות־הדיבור לי נתתם למען אצטדק, אך אין דבר בפי. והנה אני ניצב לפניכם וחש את עצמי כצב אשר ממצודת־שריונו יצא: עירום ועריה... ואכן, מורי ורבי מדארדוס, אף אני ממצודתי ומבית־מנזריו יצאתי... וקר היה לי... וכשקר, הרי על כל דבר שחום בו אדם מתרפק, אפילו סחי, אפילו מאוס, ובלבד שיהא בו משום כסות... אפילו בלואים, ובלבד שיהא בהם משום בגד, ויהא שעינו כעין הבשר, ובלבד שהוא מלבוש... ואם רעב אתה, וללא עיסוק, הרי גם מלאכת־מוקיון מלאכה היא, ואם לא בית ולא קורת־גג, הרי גם הקרקס בית הוא, והקרקס כדרך קרקס, וחייך בו בזול, ורק כדי להשביע את חפץ־הראווה של זרים נוצרו, ונשמתך תלויה בחוט־ברזל, ונפשך כקליפת השום, — מה תימה אפוא אם גם נפש ילדתך, יוצאת־חלציך, היא כקליפת השום, ובעבור אפס ובעבור טעימה כוית לחוט־הברזל תמכרנה...

ואל נא תתפלא, מורי ורבי מדארדוס, ואל תהא יציאתי את ביתנו־שלנו מתמיהה אותך, כי מי אם לא אתה היודע שאם בשעתך ביתנו עלה כפור־רחת, הרי בשעתי נבל, אבל הבית. אם בשעתך מגדל־שעשועינו על סביבותיו ולמרחוק זרח, הבהיק, הפז, הרי בשעתי לא רק השעשוע, אלא כל הבית כולו חרב, ואיש אליו לא יבוא, ורק כלבים יש אשר אל קירותיו יטו וצרכי השתנתם יעשו... ואם אתה בשעתך עוד איתן ובהדר־מלכות על כסאך ישבת, הנה הכסאות בשעתנו כבר נתפרדו מדבקם, וכרעיהם כולם עומדים להישמט...

און חידוש זיך ניט, לערער מעדאַרדוס, און זאָל דיך מײַן אונדזער־הויז פֿאַרלאָזן ניט וווּנדערן, ווײַל ווער־ווער, נאָר דו ווייסט דאָך, אַז אויב אין דײַן צײַט האָט אונדזער הויז געבליט, איז עס אין מײַן צײַט פֿאַרוועלקט. אויב אין דײַן צײַט האָט אונדזער טורעמשפּיל אויף סבֿיבֿות און אויף שטרעקעס געשײַנט, געגלאַנצט און געגאָלדעט, איז אין מײַן צײַט ניט נאָר דער שפּיל, נאָר דאָס גאַנצע הויז חרובֿ און קיינער קומט ניט צו דעם און נאָר הינט אַ מאָל אויף די ווענט זיך אָנצושפּאַרן און זייערע משתין־באַדערפֿעניש צו טאָן... און אויב דו אין דײַן צײַט ביסטו נאָך פֿעסט און מיט מלכות אין דײַן שטול געזעסן, זײַנען די שטולן אין אונדזער צײַט שוין צעקלייעט און די פֿיסלעך אַלע האַלטן בײַם אַרויספֿאַלן...

און יאָ, לערער מעדאַרדוס, און דו וואָלסט עס געדאַרפֿט געווען אַרויסזען און אַליין אונדז הייסן דאָס הויז פֿאַרלאָזן, און ווען דו האָסט אונדז פֿאַרלאָזט — דאָס אין דײַן צוואָה שרײַבן, און ניט מיר זאָלן בײַ ווענט און בײַ חורבֿה און בײַ פֿאַרזשאַווערטע שליסל בלײַבן... און מיר זײַנען געבליבן... און פֿון גרויס אַכטונג נאָר צו דיר האָבן מיר אַ צײַט נאָך דערנאָך דײַן אין הויז אָפּגעשטעלטן סדר געהיט און בײַ דײַן בירושה געלאָזטער אָרדענונג זיך געהאַלטן, נאָר קיינער האָט אונדז ניט אונטערגעהאַלטן, קיינער איז שוין צו אונדז זיך צו לערנען ניט געקומען, און פֿאַר קיינעם האָבן מיר שוין, ווי דו, פֿאַר קיין מוסטער ניט געדינט...

און מיר האָבן אונדזערע אָרעמע נזירים־סעודות אַליין געפּראַוועט, און בײַ אונדזערע טישן איז שוין טרויעריק געווען, און קיינע געסט און קיינע באַזוכער, ווי פֿאַר דיר, זײַנען שוין צו אונדז, ניט אויף אונדז צו פֿרעגן און ניט אונדז צו באַזוכן, געקומען... און קיינער האָט קיין מתנות ניט געבראַכט און אונדזערע קעלער און שפּײַכלער זײַנען שוין ליידיק געשטאַנען, און אונדזער ברויט — דאַר, און ניט געווען אין וואָס אײַנצוטונקען, און געוואַשן האָבן מיר זיך אָן פֿרייד, און געבענטשט אין טרויער, און אײנציקווײַז, אײנציקווײַז האָבן אונדז די דינער גענומען פֿאַרלאָזן, און נאָך די דינער אויך שילער שוואַכע, און די איבערגעבליבענע האָבן די אָוועקגייענדיקע קיין שלעכט וואָרט ניט געקענט נאָכזאָגן און אין גאָרנישט ניט באַשולדיקן, ווײַל אַלע, אויך די געבליבענע, האָבן דאָס בלײַבן פֿאַר איבעריק געהאַלטן, און די אָוועקגייענדיקע ניט פֿירהאַלטן געקענט און זייער שוואַכקייט און זייער ניט באַשטיין קענען אויך באַרעכטיקן געמוזט... און ביז לסוף, און מיר זײַנען שוין זייער ווייניק געבליבן, און ביז צו ענד, און אויך מײַן ריי איז געקומען, און דאָ האָט מיט מיר עפּעס געטראָפֿן. און אָט וועגן אָט דעם טרעפֿעניש וויל איך אײַך דאָ דערציילן, און איר זאָלט מיך אויסהערן.

און ס'איז געווען איין מאָל, און איך בין דעמאָלט אין טורעם אַליין געבליבן, און אויפֿן האַרצן איז מיר זייער שווער געווען, ווײַל אין דרויסן און ניט ווײַט האָבן גאַסן גערוישט, און בײַ אונדז אין בנין און אין הויז — וויסט, און קיינער קומט ניט, און נאָר זעלטן ווען אַ מאָל פֿון שטאָט אַ לערער מיט שולקינדער באַווײַזט זיך, און ער פֿירט זיי אונדזער אָרעמקייט און אָפּגעלעבטקייט צו באַטראַכטן, און קינדער פֿרעגן זיך אויף אונדזער טורעם און זײַן געשיכטע נאָך; און ווער דאַרף אים, און אויף וואָס טויג ער. און דער לערער זאָגט זיי: אויף גאָרנישט, און מע קען אים צעוואַרפֿן, נאָר מ'האָט אים צוליב זײַן אַלטקייט און גערעכעניש געלאָזט, אום אויף זײַנע שפּורן, וואָס מ'דאַרף פֿון אַלטן וויסן, זיך לערנען; און אַז קינדער דערזעען אַ מאָל מיך אָדער אַ שילער, אָדער אַ דינער אין הויף, און זיי פֿרעגן ווער זײַנען זיי, און וואָס טוען זיי און אויף וואָס זיי פֿאַר אַ נוצן, ענטפֿערט זיי ווידער דער לערער: שוין אויף קיינע נוצן, און זיי אַליין שוין אויך נאָר שפּורן, און אויף זיי קוקנדיק, קען מען זיך אויך עפּעס לערנען...

איז אָט, בין איך אַזוי אין איינעם אַזאַ טאָג, איינער אַליין אין בנין געבליבן, און גראָד זײַנען זיך דעמאָלט פֿון הויז צעגאַנגען אַלע, די שילער, ווי די דינער, און אויך אין הויף האָט זיך דעמאָלט ניט באַוויזן קיינער. בין איך בײַ מיר אין קאַמער געזעסן און כ'האָב זיך פֿאַרטראַכט און אין אַ ווינקל זיך פֿאַרקוקט. האָט מיר עפּעס פּלוצעם אין די אויגן אַ שווינדל געטאָן און איך האָב פֿון ווינקל אַ וואַנט־ און שטויב־פֿאַרשוין אַרויסגיין דערזען: אַן אָפּגעקראַכענעם און מיט ווייעס פֿאַרשטויבט, אָפּגעריבן, און פֿון וואָס פֿאַר אַ פֿאַרב זײַנע קליידער זײַנען, איז ניט געווען צו דערקענען; און אויפֿן קאָפּ האָט נאָר עטלעכע רירעוודיקע און לעבעדיקע האָר געהאַט, און קיין באָרד ניט, און זײַנע אויגן אויפֿן ערשטן קוק האַלב טויטע און ווי מיט עפּעס פֿאַרפּראָשעט, נאָר ווײַט און אין אַ ווינקעלע ערגעץ האָבן אַ שאַרף שמייכל געהאַט, אַ פֿאַררוקטס און אַ זײַטלדיקס און פֿון דאָרט אַרויסגעקוקט גנבֿיש.

ואכן, מורי ורבי מדארדוס, הרי אתה חייב היית את הנולד לראות, ו ב ע צ מ ך לצוות עלינו כי מן הבית נעקור, וכשעזבתנו — את הדברים האלה בצוואתך לכתוב, ולא שבכתלים ובחורבה ובמפתחות חלודים נישאר... ואנו נשארנו... ומרוב הוקרה לך, עוד זמן רב לאחר כך, סדרי־ביתך כתיקנם שמרנו ובמנהגיך שהנחלתנו החזקנו, אלא שאיש לא איננו, לא חיזקנו, איש לא בא עוד אלינו מפינו ללמוד, ולאיש לא עוד, כמוך, למופת היינו...

ואת סעודות־הנזירים הדלות אשר לנו לבדנו ערכנו, ומסביב לשולחננו כבר היתה תוגה שורה, ואורחים ומבקרים, כבימיך, לשאול את פינו ולבקרנו, לא באו... ואיש מתנות לא הביא, ומרתפינו ומזווינו כבר ריקנים עמדו, ולחמנו — לחם־עוני, ואין במה להטבילו, וידינו נוטלים היינו בלי שמחה, ומברכים בעצבות, ואחד־אחד המשרתים החלו לעזבנו, ואחר המשרתים גם תלמידים רכי־לבב, והנשארים בגעות ההולכים כל דבר לא יכלו לומר וכל אשם בהם לתלות, כי הכל, גם הנשארים את ההישארות למיותרת חשבו, וכהולכים דופי לא יכלו למצוא, חולשתם ואי־יכולתם לעמוד בניסיון גם ללמוד זכות נאלצו... עד שבאה השעה, וכבר אך מתי־מספר נותרנו, ולבסוף אף תורי שלי הגיע, וכאן פתאום מקרה קרני. ועל המקרה הזה ברצוני עתה לספר לכם, ואתם אנא לדברי שמעו.

ויהי יום אחד, ולבדי במגדל נשארתי, ונפשי מדוכדכה מאוד, כי בחוץ ולא הרחק מזה החוצות המו, ובביתנו — שממה, ואין איש בא, ורק לעתים רחוקות מן העיר מורה עם ילדי בית־ספר יופיע, והוא מוליכם בדלותנו ובכמישתנו להתבונן, והילדים שואלים למגדלנו ולתולדותיו: ולמי יש חפץ בו, ולמה יצלח. והמורה אומר להם: אף למאום לא יצלח, ואפשר להרסו, אלא שמחמת ישנו חכרו השאירוהו, כדי שאפשר יהיה משרידיו את לקח הישן ללמוד; וכי יראו הילדים אותי או תלמיד, או משרת בחצר, וישאלו מי הם, ומה מעשיהם, ומה תועלתם, יענם שוב המורה: שוב אין בהם כל תועלת, והם עצמם כבר אך שרידים הם, וגם מתוך התבוננות אליהם אפשר משהו ללמוד...

והנה באחד הימים האלה לבדי בבניין נשארתי, ודווקא באותו יום הכל מן הבית הסתלקו, התלמידים כן גם המשרתים, וגם בחצר כל נפש לא נראתה אז. ואני בחדרי ישבתי ובהרהורים שקעתי ובאחת הפינות עיני נעצתי. ופתאום משהו נוכח עיני הבהיק ומן הפינה בן־כותל־ואבק יוצא ראיתי: קרוח ומאובק־ריסים, מהוה, ומה צבע בגדיו לא ניתן להכיר; ובראשו רק שערות מספר חיות ורוטטות היו לו, ואף לא חתימת זקן, ועיניו בראייה ראשונה מתות־למחצה וכמו במשהו מעופרות, אלא הרחק ובזווית אי־שם חיוך חריף חייכו, מוצנע ומלוכסן, ומשם הציצו בגניבה.

און דער שטויב־פּאַרשוין איז מיר אַ חידוש געווען, און קלאָמפּערשט איך אים — נאָך מער חידוש. און אַז ער האָט זיך פֿון שטויב און פֿון וואַנט אַ ביסל אָפּגעטרייסלט, זיך אויף אַלע זײַטן אַרומגעקוקט, דערנאָך אויך אויף מיר און ער האָט מיך אַ פֿרעג געטאָן: ווער בין איך און ווי קום איך אַהער? האָב איך אים, וואָס הייסט „ווי" צוריק אָפּגעפֿרעגט: איך בין דאָך אַ היגער און מײַן אָרט איז באַשטענדיק דאָ, נאָר ער, דער שטויב־ און שימל־פּאַרשוין, ווער איז, און ווי קומט ער אַהער גאָר.

— ער — האָט ער מיר געענטפֿערט, און דערבײַ מיט זײַן אונטער אויגן־שמייכעלע געשמייכלט — ער קומט פֿונעם ווינקל, ווו ער האַלט זיך אויף און ווו זײַן אָרט איז פֿון תּמיד אָן און באַשטענדיק דאָרט.

— און פֿאַר וואָס האָט מען אים ביז אַהער ניט געזען, און פֿאַר וואָס האָט זיך קיין מאָל און ביז איצט ניט געוויזן?

— ווײַל, — האָט ער געענטפֿערט, — ער האָט ניט געהאַט צו וועמען זיך ווײַזן.

—וואָס הייסט, — און צו די אײַנוווינער און צו די נזירים דאָ געוועזענע?

— ניין, — האָט דער שטויב־פּאַרשוין געזאָגט, — און וואָלט ער צו זיי געווען געקומען, וואָלטן זיי אים זיכער פֿאַר אַן אויסוווײַזעניש און פֿאַר אַ פֿאַר־בלענדעניש געווען אָנגענומען, און זיי וואָלטן געשפּיגן און זיך אָפּגעקערעוועט און אים אויף די אויגן ניט געלאָזט.

— נו, און איצט, און איך און דו? — האָב איך נאָך אַ מאָל געפֿרעגט.

— און איצט איז ניט פֿריִער, — האָט ער מיר געענטפֿערט, — און דו ביסט ניט זיי און דו מיר קיין נזיר און איך דיר קיין געשפּענסט מער. און זע: און אַזוי ווי דו ביסט דאָ אַ לעצטער: דײַנע לערער שוין טויט, און דײַנע שילער צעגייען זיך, און הײַנט־מאָרגן וועלן זיך צום איבעריקן צעקריכן, און איך האָב שוין אין ווינקל ניט צו טאָן און באַלד וועט זיך מיר דאָרט די לעצטע חיונה אויסנעמען, בין איך אַרויסגעגאַן, אום זיך פֿאַר דיר פֿאַרצושטעלן: איך אַ לעצטער און דו אַ לעצטער, און לאָמיר זיך באַקענען... און אַזוי ווי איך דיך און דײַן מלאכה קען, ווײַל איך פֿלעג דיך תּמיד דורך דער וואַנט זען, און דו מיך — ניט און דו האָסט קיין מאָל צו מיר ניט אַרײַנגעקוקט, לאַד איך דיך אײַן, און דו קענסט אַרײַנגיין... און אַזוי ווי איך זע, אַז דו האָסט דאָ ניט וואָס אָנצוווערן, און איך ניט וואָס צו פֿאַרלירן, איז זײַנען מיר דאָך אין איין לאַגע בײדע, און אפֿשר וועלן מיר נאָכן באַקענען זיך צוזאַמען אַוועקגיין און אונדז בשותּפֿות אַ נײַ אָרט, אַ נײַע פּרנסה און אַ נײַ אויסקומעניש זוכן — האַ?

— און דײַן מלאָכה?

— קום אַרײַן און קענסט אַ קוק טאָן.

און דער שטויב־פּאַרשוין האָט מיך אַ רוף געטאָן און איך בין אים אין דער וואַנט נאָכגעגאַן, און אַרײַנגעבראַכט האָט מיך אין אַ צימערל פּיצל קליין און ד׳ על ד׳, און בײַ טאָג האָט דאָרט אַ קאַנעצל געברענט, און אַ בעטל איז דאָרט געשטאַנען, און אַ פֿאַרזשאַווערט קווערטל בײַ איינעם אַ פֿיסל פֿון בעטל.

און לאַנג האָב זיך דאָרט אין צימערל באַדאַרפֿט אײַנקוקן, ביז איך האָב נאָך עפּעס דערזען, און אין צימערל האָב גאָרנישט ניט געפֿונען, און אויסער אַ בענקל, אַ טישל און נישטיקע כּלים אַ פּאָר, איז דאָרט מער שוין ניט צו זוכן געווען, נאָר אויפֿן בעטל, אַז כ׳האָב זיך אײַנגעקוקט, האָב פּלוצעם און אַן איבער־ראַשטער עפּעס דרײַ מענטשן ליגן געטראָפֿן: אַ טאַטע, אַ מאַמע און אַ קינד, און דער טאַטע איז אין דער מיט געווען, די מאַמע בײַ דער וואַנט און דאָס קינד צום שטוב צו, און אַלע דרײַ פֿון שטרוי און אַלע דרײַ פֿאַרלעגערט און שמעקן טוכלע, און די מוטער האָט אָפּגעצערט און דאַר אויסגעזען, ברעטלדיק און מיט קליינע ברוסטן פֿאַרן קינד, און דער פֿאָטער — פֿולער און מעגישער, און דער פֿאָטער ניט ווי דער שטייגער, — מיט יאָ ברוסטן, און דאָס קינד איז בײַ איינער זײַנער אַ ברוסט געלעגן און געזויגן, און אויך דאָס קינד, ווי געזאָגט, פֿון שטרוי, און דאָס מײַלעכל שטרוי, און דאָס מײַלעכל האָט דעם פֿאָטער בעתן זייגן, ווי ס׳ווײַזט אויס, ווייִ געטאָן און געשטאָכן, און ער האָט געקרעכצט, און ער האָט זיך געדרייט און זיך געקרימט בעת דעם די ברוסט געבן.

און דער שטויב־פּאַרשוין האָט מיר אויפֿן בעטל אָנגעוויזן און מיר קוקן געהייסן, און איך האָב ווײַטער געזען, אַז אויך דער פֿאָטער האָט שוין צו זייגן ניט געהאַט און דאָס שטרויענע קינד האָט פֿון אים די קליי געצויגן, און דער פֿאָטער האָט זיך, ווי אַ שלאַנג, געדרייט, געקרעכצט און געשריגן.

און וואָס לענגער איך האָב אויף אים געקוקט אַלץ מער איז זײַן ווייִ צו מײַן ווייִ געוואָרן, און וואָס מער ער האָט זיך געדרייט און געקאַרטשעט, האָב אויך איך זיך דרייען און קאַרטשען גענומען.

ובן־האבק היה חידוש בעיני, וכביכול אני בעיניו — חידוש כפול ומכופל. ולאחר שמן האבק ומן הכותל מעט־קט התנער, כה וכה הביט, ואחרי כן אף אלי, ושאלה שאלני: מי אני וכיצד לכאן נתגלגלתי? או אז מה פירוש ׳כיצד׳ שאלתיו: הרי בן המקום אני, ומקומי הלא כל הימים כאן, אולם הוא, בן־האבק־והעובש, מי הוא, וכיצד נתגלגל לכאן דווקא.

׳הוא׳, ענה, ובשעת־מעשה אלי מחיוכיו שמתחת לעיניו חייך, ׳הוא מן הפינה בא, כי בפינה ישכון ושם מקומו מאז ומעולם כל הימים׳.

׳ומפני מה לא נראה עד כה, ומדוע מעולם עד הנה לא הופיע?׳

׳משום שלא היה׳, השיב, ׳איש אשר לפניו יופיע׳.

׳מה שייך, — ויושבי המקום, והנזירים שהיו כאן?׳

׳לא׳, אמר בן־האבק, ׳ואילו אליהם בא, ודאי כדמיון וכתעתוע בעיניהם היה, והם היו רוקקים וסרים הצדה ודריסת־רגל לא היו מניחים לו׳.

׳והנה, עכשיו, אני ואתה?׳ שאלתי שוב.

׳לא הרי עכשיו כהרי קודם׳, השיב לי, ׳ואתה לא המה, ובעיני לא נזיר אתה ואני לך לא עוד רוח־רפאים. הבט וראה: הואיל ואתה אחרון כאן: מוריך ורבותיך כבר מתים הם, ותלמידיך מתפרדים, והיום או מחר עד אחרון בהם יתמסמסו, ואני שוב אין לי כל עניין בפינה לענות בו, ובקרוב מקור־פרנסתי האחרון שם יסתתם. יצאתי אפוא כדי להציג עצמי לפניך: אני אח־רון ואתה אחרון, והבה נכיר זה את זה... וכיון שאותך ואת מלאכתך שלך אני מכיר, משום שתמיד בעד הכותל ראיתיך, ואתה אותי — לא ראית, ומ־עולם אלי לא הצצת, הריני מזמינך, ויכול אתה להיכנס... וכיוון שאני רואה, שאין לך כאן מה לאבד, ואין לי כאן מה להפסיד, הרי שנינו מעמד אחד לנו, ואולי, לכשנכיר זה את זה, יחד מכאן נעקור ובמשותף מקום חדש, פרנסה חדשה וקיום חדש נבקש — הא?׳

׳ומלאכתך, מהי?׳

׳היכנס ותראה׳.

ובן־האבק קרא לי, ואני בכותל אחריו הלכתי, והוא הביאני לחדר קטנטן דל״ת על דל״ת, וביום עששית שם דלקה, ומיטה שם ניצבה, ולגין חלוד ליד אחד מכרעי המיטה.

ושעה ארוכה בחדר כה וכה הבטתי, עד שעוד דבר־מה ראיתי, ובחדר מאום לא מצאתי, וחוץ מכיסא, שולחן וכמה כלים של מה בכך, לא היה שם כלום בנמצא, אלא שבמיטה, משהסתכלתי בה, שלושה אנשים פתאום שכו־בים מצאתי: אב, אם ותינוק, והאב בתווך, האם אצל הכותל והתינוק כלפי החדר, ושלושתם מקש ושלושתם נושנו בלינה וריחם ריח עובש, והאם כחושה ומדולדלת נראתה, כולה כקרש, ושדים אין לה לעולל, והאב — מלא וגברי יותר, האב שלא כדרכו — ולו שדים יש, והתינוק אל אחד משדיו נצמד וינק, ואף התינוק, כאמור, מקש, והפה של קש, והפה את האב, בשעת היניקה כנראה דקר והכאיב לו והאב נאנח והתעוות והתעקם עת שדו לתינוק חלץ.

ובן־האבק לי על המיטה באצבע הורה, ולהביט עלי ציווה, ואני הסתכלתי וראזה, כי גם האב לא היה עוד חלב בשדיו, ותינוק־הקש ממנו את לשדו מצה, והאב כנחש התפתל, נאנק וצווח.

וככל אשר הוספתי להביט בו, כן מכאובו שלו למכאובי שלי נהפך, ויותר שהוא התפתל והתכווץ גם אני להתפתל ולהתכווץ החילותי.

און פלוצעם און ניט קיין סך האָט געדויערט, און איך האָב זיך אויפן פּאָטערס אָרט אין מיטן בעטל געטראָפן, און די מוטער פון מײַן איין זײַט, און דאָס קינד פון דער צווייטער, און דער שטויב־פאַרשוין איז געשטאַנען און געקוקט אויף מיר. און אַז איך האָב בײַ אים אַ פרעג געטאָן: וואָס איז דאָ און וואָס קומט דאָ פאָר, האָט ער אַ זאָג געטאָן: און אָט איז די מלאכה מײַנע, און אָט דאָס איז מײַן טועכץ דאָ באַשטענדיק: דער פּאָטער שטרוי און האָט ניט וואָס צו זייגן, די מוטער — מוטער און האָט קיין ברוסטן ניט, און דאָס קינד וויל עסן, זייגט און שטעכט זיך, און אַלע דרײַ דאַרף איך שפּײַזן און אויסהאַלטן, און אַ קווערטל אַ פאַרזשאַווערטס, ווי דו זעסט, שטייט דאָ, און איך צאַפּ געץ און שימל פון די ווענט און דערלאַנג זיי, און אויף זיי, זייער ליגן אין בעט זיי באַלײַכטן, קלײַב איך האָר פון בערד און פון פליכעס נזירישע, מאַך קנייטלעך און צינד זיי פײַער אָן.

— און וואָס טו איך דאָ? — האָב איך נאָך אַ מאָל בײַם שטויב־פאַרשוין געפרעגט, — און ווי קום איך אויפן בעטל אַהער, און וואָס האָב איך מיט מוטער־קינד און שטרוי צו טאָן?

— דו, — האָט ער מיר געענטפערט, — ס'איז דאָך דײַן שטרוי און דײַן מלאכה שטרויענע, דו און אַלע דײַנע ברידער נזירים אַזוינע, און פון אײַער שטרוי־לעבן זײַנען אײַך אַזוינע קינדער אַרויסגעקומען, און איר זייגט זיי און איר האָט ניט מיט וואָס, און איר דרייט זיך און קאָרטשעט זיך...

און דאָ האָב איך זיך פון מײַן געלעגער אויפגעכאַפּט און אויפן בעט זיך אויפגעזעצט, און פונעם ווײַב האָב איך זיך אָפּגערוקט, און דאָס קינד צו מיט בעט צוגעשאַרט און אַליין האָב די פיס אויפן פּאָל אַראָפּגעלאָזט און אַזוי זיצן געבליבן: דעם קאָפּ אַראָפּגעלאָזט און די אויגן צו דער ערד, און די אויגן זײַנען מיר נאַס געוואָרן, און טרערן האָבן גענומען גיין.

און איך האָב געוויינט. און פריִער זײַנען מײַנע טרערן אויף מײַנע הענט מיר געפאַלן, דערנאָך אויף די קני און אויפן פּאָל אַראָפּ און זיי האָבן ווי פון אַ דאַך אַראָפּגעקאַפּעט, און זיי האָבן די פּאָל פריִער נאַס געמאַכט, דערנאָך שוין צו אַ ריטשקעלע געוואָרן, און דער שטויב־פאַרשוין איז אַלץ איבער מיר געשטאַנען און מיר אויף מײַן קאָפּ געקוקט, און דאַן, און אַז כ'האָב זיך שוין אָנגעוויינט אַ סך, און דאָס ריטשקעלע שוין פול און אָנגעזען, אַזוי האָט מיר דער שטויב־פאַרשוין די פיס אַהין אַרײַנטאָן געהייסן, און איך האָב אַרײַנגעטאָן.

און באַלד האָב איך אין דער וואַנט, וואָס אַנטקעגן זיך, עפּעס ווי אַ ליכט־רעדעלע דערזען, אַ קליינס און ווי פון אַ גלעזל פון אַ לאָמפּ אַ מאָל אויף אַ וואַנט שײַנט אָפּ, און די שײַן איז זיך צעוואַקסן, און דאָס רעדל האָט וואָס אַ מאָל אַלץ מער זיך צעברייטערן און צעעפענען גענומען, און באַלד שוין אויף דער גאַנצער וואַנט אַ ראָד, און נאָך אַ ביסל, און די וואַנט אַליין האָט זיך ווי אַן עפן געטאָן און איך האָב, אויפן ברעטל זיצנדיק, און די פיס אין די טרערן האַלטנדיק, פאַר זיך אַ גרויסן דרויסן דערזען, און דער דרויסן האָט מיר, נאָכן קליינעם שטיבל מיטן קליינעם קאַנעצל באַלויכטן, מיט אַ גוואַלדיקער שײַן אַ בלענד געטאָן, און געדאַכט האָט מיר, איך זע אַ ים אַ גאַנצן...

און ס'איז טאַקע אַ ים געווען, און ניט ווײַט פון מײַן שטיבעלע און פון מײַן בעטל האָט מען דעם ברעג אָנגעזען, און בײַם ברעג זײַנען עפּעס גרופּעס מענטשן געשטאַנען, און אַלע האָבן עפּעס אַזוי ווי פאַר עמעצנס אַ באַגראָבן אויסגעזען, און אין מיטן פון די אַלע גרופּעס איז עפּעס איינער אַ מענטש און מיר זייער אַ באַקאַנטער געשטאַנען, און העכער האָט ער אויסגעזען און בלאַסער און בכּבֿודיקער פון אַלע, אָבער ווי אַ פאַרמישפּטער, און גלײַך די גרופּעס האָבן זיך צוליב אים טאַקע פאַרזאַמלט, ווי אים פון הויכן ברעג אין ים אַרײַנוואַרפן, אָדער פון אויבן און אין דר'ערד אים אַ קבֿר גראָבן...

ופתאום, ושעה קלה לא עברה, ואת עצמי במקום האב במיטה מצאתי, והאם מעבר לי מזה, והתינוק מעבר לי מזה, ובן־האבק עומד ומסתכל בי. וכששאלתיו: מה הדבר אשר לפני ומה התרחש כאן, אמר: והרי מלאכתי שלי לפניך, וזה פעלי פה תמיד: האב תבן ואין חלב להיניק, האם – אם ושדים אין לה, והתינוק רוצה לאכול, יונק ודוקר, ואת כל השלושה עלי לכלכל ולקיים, ולגין חלוד, עיניך רואות, עומד כאן, ואני, שואב טחב ועובש מהקירות ונותן לפניהם, ולמען שכבם במיטה אאיר, מלקט אני נימים מזקנים ומקרחות של נזירים, מתקין פתילות ואש מבעיר להם.

'ואני, מה לי פה?' שוב את בן־האבק שאלתי, 'כיצד לכאן, למיטה, נקלעתי, ומה לי ולאם ולתינוק ולתבן?'

'אתה', ענני, 'הרי זה תבנך, חו מלאכתך תבן, אתה וכל אחיך הנזירים כמוך, ומחי־כם־תבן ילדים אשר כאלה יצאו, ותיניקום ואין חלב, ותתפתלו ותתכווצו...'

וכאן ממשכבי נגערתי ועל המיטה ישבתי, ומן האשה עצמי הזזתי, ואת התינוק לאמצע המיטה הזחתי, ורגלי לארץ שלשלתי, וכך מעתה ישבתי: ראשי מושפל ועיני לארץ, ועיני לחות, ודמעות תזלוגה.

ובכה בכיתי. ותחילה דמעותי על ידי נשרו, ואחרי כן על ברכי ועל הרצפה, וכמו מגג נטפו, ואת הרצפה תחילה הרטיבו, ואחרי כן לפלג היו, ובן־האבק כל הזמן עלי עמד ואל פני התבונן, ולבסוף, לאחר שבכיתי כנפשי שבעי, והפלג כבר היה מלא ונכבד, קם בן־האבק ורגלי עלי להטביל בהן ציווה, ואטבילן.

ובמהרה, בכותל שממולי, כעין עיגול־אור ראיתי, קטן וכזה אשר לפעמים מזוגית של עששית על פני כותל נוגה, והאור גדל, והעיגול יותר ויותר נתרחב ונתפתח, ובמהרה כבר כל הכותל כולו הקיף, והכותל עצמו כמו נפתח, ואני, יושב על המיטה, ורגלי בדמעות, לפני חוץ גדול ורחב נגלה, והחוץ, לאחר החדר הקטן והעששית הקטנה, האר האירני, ובאור עצום הבהיק לעומתי, ודומה הייתי, כאילו ים ממש תחזינה עיני...

ואכן ים ראיתי, ולא הרחק מחדרי וממיטתי החוף נגלה, ועל שפתו חבורות של מיני בריות עמדו, וכולם כאומרים להביא מי לקבורה נראו, ובתוך כל החבורות הללו אדם אחד מוכר לי מאד עמד, ורם־קומה נראה וחיוור ותשוא־פנים מכל השאר, אך כמי שנידון, וכל החבורות כמו בשלו נקבצו, כאילו מעל החוף הנישא אותו הימה להשליך, או למעלה באדמה לו קבר לכרות...

און מיט אַ מאָל, און ס׳איז געשען מיטן מענטשן, און די גרופּעס האָבן אים אויף די הענט אַ הייב געטאָן, און אַ ווײַלע, ווי אַנטקעגן דער זון און אין דער הייך געהאַלטן, און ווידער מיט אַ מאָל, און איך האָב אין דעם אויפגעהויבן געהאַלטענעם מענטשן דיך, מײַן לערער מעדאַרדוס, דערקענט, און אויך איך האָב דיך האַלטן געהאָלפן, און נאָך אַ מאָל מיט אַ מאָל, און אַלע גרופּעס האָבן דיך אַ וואָרף געטאָן און אויך איך מיט זיי, און דו, מעדאַרדוס, ביסט אַראָפּגעפלויגן און פליענדיק, ביסטו צו אַ פויגל געוואָרן און דו האָסט געקראַקעט און געלאַכט, פליגל געבראָכן און ווידער געלאַכט, און אַז כ׳האָב זיך אין פויגל אײַנגעקוקט, האָב איך אין אים דעם שטויב־פאַרשוינס פּנים דערקענט, און בײַ יעדער קראַקע און געלעכטער האָט ער מיט שטויב און פאַרלעגערטס געפּאַרסקעט און גענאָסן, און דער פויגל איז צו יעדער פון די גרופּעס צו, און זיך אַרום זיי געדרייט, געלאַכט און געשטויבט, און מײַן שטויב־פאַרשוין איז דעמאָלט אויך צו מיר און צו מײַן בעטל צו, און אויך ער האָט געלאַכט און מיר אַ זאָג געטאָן:

— לאַך אויך, און זאָל אויך פון דיר דײַן שטויב אַרויס.

און איך האָב אַ לאַך געטאָן — און אַ פויגל פון מײַן מויל, נאָך אַ לאַך — און נאָך אַ פויגל, — ווידער און ווידער, און פויגלען פון די אויערן, פון די אויגן, פון דער נאָז און פון קאָפּ אַפילו, און אַלע מיר צוזאַמען האָבן שוין געלאַכט, און ס׳איז עפּעס לײַדיק, גרינג און אויפגעלייגט געוואָרן און אַ דערלײַכטערטער האָב זיך דערפילט, און וואָס דער שטויב־פאַרשוין, אָדער די פויגלען וועלן איצט זאָגן, וועל איך פאָלגן, האָט מיר געדאַכט.

און ווידער האָט זיך דעמאָלט דער שטויב־פאַרשוין באַוויזן, און מיט דער האַנט האָט ער אַ מאַך געטאָן, און דער ים און די מענטשן־גרופּעס זײַנען מיר פאַרשוווּנדן, נאָך אַ מאַך — און אויך די פויגלען זײַנען ניט געבליבן, און צום דריטן מאָל אַ מאַך — און די וואַנט פון זײַן קעמערל האָט זיך ווידער צו פאַר מײַנע אויגן צוגעשטעלט, און ווידער דאָס בעטל, און ווידער ווײַב און קינד אויפן בעטל און דאָס קאַנעצל באַלײַכט זיי ביידע.

און דער שטויב־פאַרשוין האָט מיר אויפן קאַנעצל אָנגעוויזן: איך זאָל דאָס נעמען און דעם גאַז אויפן ווײַב אויסגיסן, און זאָל זי אַזוי דאָרט ליגן בלײַבן, און דאָס שטרויענע קינד זאָל איך נעמען און דאָס אין שויס אַרײַנרוקן, און ס׳איז שטרוי און ס׳וועט אַרײַן אין שויס. און איך האָב אַזוי געטאָן: דאָס קינד אין שויס גענומען, און אויפן שטרויענעם ווײַב דעם גאַז אויסגעגאָסן, און וואָס ווײַטער איז געשען, ווייס איך ניט, ווײַל דער שטויב־פאַרשוין האָט מיך באַלד פון זײַן צימערל אַרויסגעפירט. און איך בין ניט געווען דערבײַ, נאָר ער מיט מיר, און צוזאַמען מיטן קינד פון שטרוי, האָבן זיך פּלוצעם, נאָך אַלעם דעם אָפּגעטאָגענעם און פאַרקומענדיקן, אויסער אונדזער הויז און פון יענער זײַט דרויסנטיר געטראָפן, און אין דער האַנט בײַ מיר האָב דעם שליסלבונט געהאַלטן און מיט איינעם אַ פאַרזשאַווערטן האָב אין דער לאָך דאָרט געדרייט און די טיר צוגעשלאָסן.

און אָט, טאָכטער, — האָב איך דאָן ווײַטער פאַר מײַנע ריכטער און פאַר מעדאַרדוסן פאַרגעזעצט, — און אָט, אַז איך מיטן שטויב־פאַרשוין האָבן אונדזער הויף פון אונדזער בנין פאַרלאָזט און אויפן גאַס אַרויס, און ווי נאָר די ערשטע פאַרבײַגייער האָבן אונדז דערזען, אַזוי האָב איך באַמערקט, אַז אַ שטאַרקער חידוש און אַ גרויס פאַרוווּנדערונג איז אַלעמען, אויף אונדז קוקנדיק, געווען, און ניט פאַרשטאַנען האָב איך, ווער דערוועקט און רופט אַרויס צו זיך דעם חידוש, צי איך, צי דער שטויב־פאַרשוין, צי אפשר דאָס שטרויקינד גאָר, וואָס האָט זיך בײַ מיר פון מײַן קלייד, פון מײַן שויס און אָפּגעסטאַרטשעט אַרויסגעזען, צי אפשר אַלע מיר צוזאַמען און אַלע מיר אין איינעם מיטן קינד.

און קוקן און אַרומקוקן האָב איך פריִער זיך אַליין גענומען, און איך האָב זיך אין זעלבן אָנטאָן, וואָס תּמיד אין אונדזער בנין, און ווי כ׳האָב באַשטענדיק אויסגעזען, זיך געטראָפן; אָבער דערנאָך, אַז כ׳האָב אויפן שטויב־פאַרשוין אַ קוק געטאָן, האָב אים שוין גאָר אַן אַנדערן, און ניט אַזאַ, ווי ער האָט זיך מיר בשעת פון דער וואַנט אַרויסגייט באַוויזן, און ניט אויך אַזאַ, ווי איך האָב אים אין שטיבעלע געזען, און אָנגעטאָן איז ער געווען רײַכער און פאַרנעמער פון די רײַכסטע און פאַרנעמסטע פאַרבײַגייער און גאַסמענטשן: מיט אַ נײַעם הוט געגלאַנצט, שוואַרצן פראַק געפּאַסט, מיט שיך לאַקירט, העמד געפּרעסט און די זשילעט טיף אויסגעשניטן, און אין דער האַנט האָט עפּעס אַ שטעקעלע געהאַט, אַ ניט קיין טראָגשטעקן, נאָר אַזוינס, ווי דיריזשאָרן און מוזיק־אָנפירער האָבן, אָדער ווי בײַ קונצנמאַכער אין די הענט...

און מענטשן, אַז זיי האָבן אונדז אין איינעם דערזען, אים אַזוי נײַ געקלײדט און מיך אַזוי נזיריש, און מײַן קלייד שוין שטאַרק אָפּגעריבן, פון אַלטקייט גלאַנציק און אַ ביסל אויך אין טראָלדן, און דערצו נאָך מיט מײַן קינד אין שויס און מיט דער שטרוי אַרויסגעסטאַרטשעט, האָבן זיי זיך פאַרוווּנדערט, און

ופתאום, ויד היתה באיש, וחבורות האנשים על כפים הרימוהו, ושעה קלה כמו מול השמש מורם החזיקוהו, ושוב, לפתע פתאום, באיש המורם אותך, מורי ורבי מדארדוס, הכרתי, ואף אני למחזיקים בך ידי נתתי, ושוב, לפתע פתאום, כל החבורות אותך הטילו, ואף אני עמהם, ואתה, מדארדוס, הוי עפת, ובעופך לצפור נהיית, ותקרקר ותצחק, וכנפים שברת, ושוב צחקת, וכאשר בעוף הסתכלתי, בו את פני בן־האבק הכרתי, ועם כל קרקור ופרץ צחוק כחכח ויזורר ואבק וליחה פלט, והעוף אל כל אחת מן החבורות ניגש, ואותן הקיף, וצחק ובאבק איבק, ובן־ביתי אותה שעה אף אלי ואל מיטתי קרב, וגם הוא צחק ואלי הסטיר:

׳צחק גם אתה, ומתוכך האבק, אבקך, יצא׳.

ואני קולי בצחוק נתתי – ועוף מפי, ועוד פרץ־צחוק אחד – ועוד עוף אחד, – עוד ועוד, ועופות מן האזנים, מן העינים, מן האף ומן הראש אפילו, וכולנו גם יחד כבר צחקנו, וכמו נתרוקנתי, – קלותי ודעתי זחה עלי, ורווחה היתה לנפשי, וככל אשר בן־האבק, או העופות, עתה יאמרו, עשה אעשה, דימיתי.

ושוב אותה שעה בן־האבק הופיע, ובידו נופף, והים וחבורות־האנשים מעיני נעלמו, ועוד הנף־יד – וגם העופות נסתלקו, והנף־יד שלישי – וכותל תאו שוב לפני עיני ניצב, ושוב המיטה, ושוב האשה והתינוק שבמיטה, והעששית מאירה שניהם גם יחד.

ובן־האבק לפני על העששית הורה: כי אקחנה והנפט על האשה אשפוך, ותהי נא שם שוכבת, וכי את תינוק־הקש אקח ובחיק אשקע, והלא קש הוא ויבוא בחיק. וכן עשיתי: התינוק לחיק אספתי, ועל אשת־הקש את הנפט שפכתי, ואשר אחרי כן קרה לא אדע, כי בן־האבק תיכף לכן מחדרי הוציאני, ואני לא הייתי בשעת מעשה, אלא הוא ואני, ועמנו תינוק־הקש, פתאום, אחר כל אשר נעשה וכל אשר התרחש, מחוץ לביתנו ומעבר לדלת החיצונה נפגשנו, ובידי שלי את צרור־המפתחות החזקתי ומפתח אחד חלוד בחור־המנעול סובבתי ואת הדלת נעלתי.

והנה, בתי, – באזני שופטי ובאזני מדארדוס לדבר הוספתי, – והנה, לאחר שאני ובן־האבק את חצר ביתנו נטשנו ולרחוב יצאנו, ותיכף לאחר שראשוני העוברים־ושבים בנו הבחינו, ראיתי, כי תמיהה גדולה ופליאה רבה בעיני כול, למראנו, היתה, והבן לא הבנתי, מי מעיר ומעורר את התמיהה, אם אני, אם בן־האבק, ואולי דווקא תינוק־הקש, אשר מבגדי, מחיקי, בצבץ ונראה, ואולי אנו כולנו והתינוק גם יחד.

וקודם־כל אל עצמי להביט ולהתבונן התחלתי, ובאותו לבוש גופו, לבוש ביתנו תמיד, וכפי שתמיד נראיתי, את עצמי מצאתי; אולם אחר־כך, כאשר בבן־האבק הבטתי, כבר שונה לחלוטין היה, ולא כפי שבשעת היציאה מן הכותל נראה לי, ואף לא כפי שבחדרו הקטן ראיתיו, ולבושו עשיר ונכבד היה מלבושם של העשירים והנכבדים שבעוברים־ושבים ובאנשי־הרחוב: במגבעת חדשה נוצצת, בפראק שחור של פסים, בנעלי־לכה, הכותונת מגוהצה והמקטורן גלאי עמוק לו, ובידו במין מקל החזיק, לא מקל־משען, אלא כמין שבידי מנצחים וראשי־תזמורת, או כמין שבידיהם של להטוטרים...

והבריות, לאחר שאותנו ביחד ראו, אותו בלבוש כה חדש ואותי – כה נזירית לבוש, בגדי כבר מהוהים עד מאד, מיושן נוצצים ובמקצת ממורטטים, ומלבד זה – תינוקי בחיק והקש מבצבץ, הרי פליאה אחזתם, ואחדים מלכת עמדו, ואחרים, שכבר על פנינו עברו, על עקביהם שבו; ואחדים על פניהם בת־שחוק הופיעה, ואחרים שקרקס הוא או פירסומת־תיאטרון סברו, אך הם כרזות בידינו לא ראו, ולא ידעו כוונתנו מהי ולאן הפרסומת שלנו קוראת ומזמנת.

ובן־האבק בהתעניינות העוברים־ושבים הבחין, ולא ברע ולא במיצר חש עצמו, ולא כמוני, אשר אכן במיצר ואכן ברע חשתי עצמי, כי אם להיפך, וניכר בו, כי בהתענינות הקהל אף הוא מתעניין, וכי אמנם בזאת רצה, ואמנם זו כוונתו.

ואחר כך, משפנינו והלאה ברחוב הלכנו, ולמקומות רועשים ושוקקים יותר

אייניקע האָבן זיך אין גאַנג פֿאַרהאַלטן, און אַנדערע, וואָס זײַנען אונדז שוין איבערגעגאַנגען, האָבן זיך אויף צוריק אויסגעקערעוועט, און בײַ אייניקע האָט זיך אַ שמייכל געוויזן, און אַנדערע האָבן, אַז דאָס איז אַ צירק אָדער אַנדער פֿאַרשטעלונג־רעקלאַמע געמיינט, און זיי האָבן אונדז קיין פלאַקאַטן טראָגן ניט געזען, און זיי האָבן ניט געוווּסט, וואָס מיינען מיר און וווּהין רופֿט און לאַדט אײַן אונדזער רעקלאַמע.

און דער שטויב־פֿאַרשוין האָט דעם אינטערעס פֿון די פֿאַרבײַגייער געזען, און ער האָט זיך ניט שלעכט און ניט געענגט געפֿילט. און ניט ווי איך, וואָס יאָ געענגט און יאָ שלעכט, און, פֿאַרקערט, און געזען האָט מען, אַז אין דעם עולמס פֿאַראינטערעסירטקייט איז אויך ער פֿאַראינטערעסירט, און אַז דאָס טאַקע האָט ער געוואָלט, און אַז דאָס איז דער מיין זײַנער טאַקע.

און שפּעטער, און אַז מיר זײַנען ווײַטער אין גאַס געגאַנגען, און אַז מיר זײַנען אין שוין מער טומלדיקע און אין מער גאַסן־רעשיקע ערטער געקומען, און מענטשן זײַנען שוין אַרום אונדז פֿיל און אַ סך געווען, און באַלד האָט אַ רעדל אונדז שוין אַרומגערינגלט, ווײַל דער שטויב־פֿאַרשוין האָט אין געדיכטעניש קומענדיק, זיך און מיך פֿון ווײַטער גיין פֿאַרהאַלטן און מיר זײַנען שטיין געבליבן, און ווען אויך דאָרט האָט זיך דער עולם געוווּנדערט, און פֿריִער אונדז מיט די אויגן און דערנאָך אויך מיט ווערטער שוין געפֿרעגט: וואָס מיינען מיר, ווער זײַנען מיר, און וואָס טוען מיר מיט זיך פֿאַרשטעלן און רעקלאַמירן, האָט דער שטויב־פֿאַרשוין דעמאָלט מיט זײַן שטעקעלע אַ מאַך געטאָן, און געהייסן האָט עס, מ׳זאָל הערן, ער האָט אַ וואָרט צו זאָגן.

און דער עולם האָט אויסגעוואָרט און דער שטויב־פֿאַרשוין האָט אים נאָך אַ ביסל וואַרטן געלאָזט, אום זײַן אינטערעס נאָך מער צו דערוועקן, און אַליין איז אַ שווײַגנדיקער געשטאַנען, און דערנאָך האָט זיך אָנגערופֿן און אַזוי געזאָגט:

— יאָ, אַ רעקלאַמע, עולם, און דער נזיר, וואָס ער שטייט דאָ פֿאַר אײַך, איז פֿון פרנסה אַרויסגעשלאָגן, ער האָט ניט וואָס צו טאָן, און זײַן קלייטל, ווי איר ווייסט, איז, ווי בײַ אַלע נזירים איצט, שוין אויף אַ שלאָס פֿאַרשלאָסן, און קיין שטוב און קיין היים האָט ער ניט, ווײַל זײַן שטוב און זײַן היים זײַנען דאָך צוזאַמען מיט זײַן קלייט געווען, און אַז זײַן קלייט איז צו, איז די שטוב שוין במילא. און אויך מיט זײַנע שטובלײַט האָט ער איבערגעריסן, און אַ ווײַב אַ שטרויזאַק האָט ער געהאַט, און ער האָט, פֿון זײַן היים אַוועקגייענדיק, אים מיט גאַז באַגאָסן, און באַלד, און אויב איר ווילט זען, מײַנע דאַמען און הערן, קערעוועט זיך צום טורעם און צום בנין אויס, קוקט אויפֿן קוימען און אויפֿן דאַך אַהין, און איר וועט פֿון דאָרט דעם רויך און פֿלאַם זען אויפֿגיין.

און דער עולם האָט געוואָלט, און ריכטיק: און אַלע האָבן זייערע בליקן אַהין, וווּהין דער שטויב־פֿאַרשוין האָט זיי מיט זײַן פֿינגער אָנגעוויזן, געווענדט, און אַלע האָבן זיך צום נזיר־בנין אויסגעקערעוועט, און ווירקלעך: און באַלד האָבן אַלע פֿונעם לאַנג שוין קיין רויך אַרויסלאָזנדיקן קוימען — אַ רויך דערזען, און נאָכן רויך אויך אַ פֿלאַם, און אין פֿלאַם האָט זיך אַלעמען פלוצעם אַ פֿרוי דאָרט באַוויזן, און די פֿרוי איז באַלד ניט געבליבן און פֿאַרשוווּנדן אין פֿלאַם...

און אַז דער עולם האָט די קורצע שׂריפֿה, וואָס איז פֿון קוימען אַרויס, אָנגעקוקט, און מער צו קוקן איז שוין ניט געווען אויף וואָס, האָט מען זיך ווידער צום שטויב־פֿאַרשוין אויסגעקערעוועט און ווידער בײַ אים: „וואָס ווײַטער“ און „וואָס האָט ער נאָך“ געפֿרעגט, און ער האָט געזאָגט:

— און אָט דאָס איז אײַך דער נזיר, און איך בין זײַן העלפֿער און אויף דער וועלט אַרויספֿירער, ווײַל ווען דער נזיר איז אין זײַן גדולה און גרייס געווען, האָב איך זיך לעבן אים געריבן און פֿון זײַן גדולה און רײַכקייט געלעבט, און איצט, ווען ניט גרויס און אָפּגעקומען און שוין שטאַרק געפֿאַלן, קען מען אים דאָך ניט פֿאַרלאָזן, ווײַל אַליין און אומבאַהאָלפֿן זייער, און פֿון לאַנגע יאָרן אין בנין אָפּזײַן און אין אָפּגעזונדערטקייט פֿאַרברענגען, איז אים דער זינען געשלאָגן, און ווי איר זעט, איז ער לעמל און גאַרנישוואָטע, און אויך קיין כּוחות זײַנען אים ניט געבליבן, און דאָס ביסל, וואָס יאָ, האָט אים געקלעקט אויף פֿון בנין אַרויסגיין און מיט די טויטלעך פֿאַרקלאַסטערטע פֿיס די לעבעדיקע שוועל איבערצוטרעטן, און אָט שטייט ער פֿאַר אײַך, אַן אָפּגעלאָזענער און צו גאָרניש ניט טויגנדיקער, און מ׳מוז דאָך פֿאַר אים עפּעס טאָן, און מ׳מח דאָך אַ וואָסער ניט איז אויסקומעניש פֿאַר אים זוכן, און ווער זאָל דאָס טאָן, אויב ניט איך, און אויב ניט דער, וואָס האָט זײַן לעבן געלעבט, לעבן אים זיך געשפּײַזט און יאָרן לאַנג לעבן אים זיך געהאַלטן...

הגענו, ואנשים מסביבנו כבר רבים ומרובים היו, ובמהרה כבר חבורה הקיפתנו, כי בן־האבק, כיוון שבדחק בא, את עצמו ואותי עצר מלהוסיף וללכת, ואנו תחתינו עמדנו, וכיוון שגם שם היה הקהל משתומם, ותחילה בעינים ואחר כך גם באומר ובדברים שאלנו: כוונתנו מהי, מי ומי אנו, ומה תכלית התחפושׂת והפרסומת שלנו, או־אז בן־האבק במטהו נופף, לאות כי יטו נא לו אוזן, וכי דבר בפיו אליהם.

והקהל המתין, ובן־האבק הניח לו להמתין עוד מעט, למען יתר עניין לעורר בו, והוא עצמו מחריש ניצב לו, ואחרי כן פתח וכה אמר:

׳כן, פירסומת, רבותי, והנזיר, העומד פה לפניכם, מפרנסתו נעקר, בטל הוא מכל מעשה, וחנותו, כידוע לכם, כשל כל הנזירים כיום, כבר על מסגר מסוגרת, ולא בית ולא מעון לו, כי ביתו ומעונו הלא חבורים לחנותו היו, ואם חנותו סגורה, הרי ביתו ממילא. וגם מאנשי־ביתו פרש, ואשה שק־תבן היתה לו, ובלכתו מביתו על שק־התבן נפט שפך הוא, ומיד, ואם ברצונכם לראות, גבירותי ורבותי, פניכם למגדל ולבניין הפכו, הביטו אל הארובה ואל הגג מעל, ומשם את העשן והאש בעלותם תראו.

והקהל היה ברצונו לראות, ואכן: הכל עיניהם למקום, אשר אליו בן־האבק באצבעו הורה, הטו, והכל אל בית־הנזירים פניהם הפכו, ואכן: במהרה מן הארובה אשר זה־כבר עשן לא עלה ממנה — עשן ראו, ואחר העשן גם אש, ובאש לעיני כול פתאום אשה הופיעה, והאשה במהרה נסתלקה ונעלמה באש...

והקהל, לאחר שבדליקה הקצרה אשר מן הארובה בקעה, התבונן, ושוב לא היה דבר להביט בו, הנה חזר ואל בן־האבק נפנה, ושוב אותו ׳מה עוד׳ ו׳מה עוד בפיו׳ שאלו, והוא אמר:

׳זה לכם הנזיר, ואני המסייעו ולרחבי עולם מוציאו, לפי שבימי גדולתו ותפארתו של הנזיר בעפר רגליו התאבקתי ועל גדולתו ועשירותו חייתי, ואילו עכשיו, שאין הוא גדול, אלא מך ופלאים ירד, הרי אי־אפשר לעזבו, שהרי בודד וחסר־ישע עד מאוד הוא, ומרוב שישב בבניין ובבדידות היה שרוי, בינתו נתבלעה, וכפי שעיניכם רואות, תם הוא ומטופש משהו, וגם כוח לא נותר בו, והמעט אשר נותר לא הספיק לו אלא מן הבניין לצאת וברגליו הדבוקות־המתות על פני המפתן החי לעבור, והרי הוא עומד לפניכם, מדולדל ולמאום לא יצלח, והרי יש משהו לעשות למענו, והרי קיום כל שהוא בשבילו יש למצוא, ומי זאת יעשה אם לא אני, ואם לא האיש אשר את חייו חיה, לצדו נתפרנס ושנים רבות לצדו נתקיים...׳

׳בוודאי, בוודאי׳, — אחדים מן הקהל בראשיהם הניעו ולדברי בן־האבק הסכימו, — ׳בוודאי, ומן היושר הוא...׳

ובן־האבק בנענועי־הראשים ובקריאות־ההסכמה של האחדים התערב, ובדבריו המשיך והוסיף ואמר:

׳זה מכבר דעתי לו נתתי, וחקרתי מה לעשות בו, שהרי שום מלאכה אינו יודע, וידי־נזירים לא ידים הן, ומביתו דבר לא יכול להוציא, זולת מה שבחיקו תראו, מה שבחייו עם זוגתו אשר־עתה־זה־באש־נעלמה היה לו, ובטרם החלטתי לפני העולם להוציאו ולהביאו, בטרם עמו ממגדלו החוצה יצאתי, ואף זמן־מה קודם לכן, עת חשתי, כי סוף־כל־סוף הרי אנוס יהיה לצאת ומן הבניין לעקור, וכיוון שממנו עצמו, ומאי־היותו צולח למאום, לא היתה כל תוחלת, ואם לא לנסים, משום שאינם מתרחשים, אף לא ליד המקרה ולמזל, שאולי אינו מתמזל, ואולי המקרה אינו מתרחש, הרי זמן־מה

און — „אוודאי, אוודאי״, — האָבן אייניקע פֿון פּובליקום מיט די קעפּ געשאָקלט און דעם שטויב־פֿאַרשוין גערעכט געגעבן. — „אוודאי און ס׳איז אַ יושר...״

און דער שטויב־פֿאַרשוין האָט דאָס קאָפּ שאָקלען און די הסכמות פֿון די אייניקע אונטערגעכאַפּט, און ער האָט ווײַטער פֿאָרגעזעצט און ווײַטער געזאָגט:

— און שוין לאַנג, אַז איך האָב אים אויפֿן געדאַנק גענומען, און געטראַכט, וואָס צו טאָן מיט אים, און אַז קיין מלאָכה האָט ער ניט, און נזירים־הענט זײַנען קיין הענט ניט, און פֿון זײַן הויז האָט ער ניט געהאַט וואָס אַרויסצוטראָגן, אויסער דאָס, וואָס איר זעט אין שויס בײַ אים, דאָס, וואָס ער האָט אין צוזאַמענלעבן מיט זײַן נאָר וואָס אין פֿלאַם פֿאַרשווונדענעם ווײַב געהאַט, און איידער כ׳האָב זיך באַשלאָסן אים פֿאַר דער וועלט אַרויספֿירן און ברענגען, איידער כ׳בין מיט אים פֿון זײַן טורעם אויף דער גאַס אַרויס, און אַ צײַט נאָך דערפֿרײַער, ווען כ׳האָב דערפֿילט, אַז סוף כל סוף וועט דאָך מוזן אַרויס און דעם בנין פֿאַרלאָזן, און אַזוי ווי פֿון אים אַליין און פֿון זײַן גאָרנישט ניט טויגן איז ניט צו האָפֿן געווען, און אויב אויף קיין נסים ניט, ווײַל זיי געשעען ניט, און אויף קיינע צופֿעליקייטן און גליקן, ווײַל טאָמער גליקן זיי ניט און טרעפֿן זיך ניט די צופֿעליקייטן, האָב איך זיך דערום אַ צײַט דערפֿרײַער שוין אַליין צום אַרויסגאַנג גרייטן גענומען, און אין אַלע הויז־ווינקלען האָב אַרומגעשנאָרעט און אין אַלע שאַפֿעס, קאַסטנס און לעכער געזוכט, און טאָמער אַ מציאה, טאָמער גאָלד אָדער אַ חפֿץ אַ פֿאַרוואַלגערטער — און איך האָב גאָרנישט ניט געפֿונען, ווײַל אַלעס געווועזענע אין בנין איז שוין פֿון פֿאַר אונדז, פֿאַר מיר מיט אים, פֿון אַנדערע צעשלעפּט געוואָרן, און אויף אונדזער חלק איז שוין גאָרנישט ניט אָנגעקומען, אויסער שטויב און שמאַטעס אַלטע, אויסער שמות מיט מײַזנקויט באַדעקטע, און — באין ברירה — און איך האָב צווישן די שמאַטעס געזוכט און זיך געפּאָרקעט, און פֿון די שמאַטעס האָב גאָרנישט ניט געמאַכט, און קיין טענדלער האָט זיי אין די הענט ניט געוואָלט נעמען, ווײַל אויסער געברויך און אויסער נוצן, און קיינער האָט פֿאַר זיי קיין פּרוטה ניט געוואָלט געבן. און פֿון צווישן די שמות האָב יאָ עפּעס באַקומען, און איין מאָל האָב צווישן זיי אַ נבֿואה־ און טרעפֿער־ביכעלע געפֿונען: אַן טאָוועלעך און מיט פֿאַרגעלטע בלעטער, און איך האָב דאָס לייענען גענומען און אַלע פֿאָרויסזאָגונגען אויסצולערנען, און איינע אַ פֿאָרויסזאָגונג, — און אויב איר ווילט זי הערן, מײַנע דאַמען און הערן, — קען איך אײַך דאָ איבערגעבן און פֿאָרלייענען...

און — „מיר ווילן, מיר ווילן״ — האָבן אייניקע פֿון עולם זייער ווילן אויסצוהערן אויסגעדריקט.

און דער שטויב־פֿאַרשוין האָט צוליב געטאָן, און באַלד האָט ער זײַן האַנט אין זײַן בוזעמטאַש אַרײַנגעשטעקט, און פֿון דאָרט דאָס פֿאַרשפּראָכענע ביכעלע, וואָס פֿאַרגעלט און אָן טאָוועלעך, אַרויסגענומען, און ער האָט אין דעם אַ מיש געטאָן, און ער האָט זיך אויפֿן נייטיקן אָרט דאָרט אָפּגעשטעלט און, אויפֿן עולם שוין ניט קוקנדיק, פֿון דאָרט אַרויסגעלייענט:

— און אָט, און די פֿאָרויסזאָגונג זאָגט:

„איינס, זאָגט זי, און ער וועט אָרעם זײַן און אויף גאָר שוין ניט פֿעיִק, און זײַן חיונה וועט ער ציִען פֿון אַ קיישל שפּאָט, וואָס ער וועט אַרומטראָגן, אויף זיך אַליין, און אויף זײַנע נעכטיקע לערעס און לערערס — אַ קיישל לעסטערונג אויף צו פֿאַרקויפֿן״. „צוויי, זאָגט זי, און אַלע זײַנע וועגן זיך אויסגעלאָזט, און אַלע זײַנע גענג אויסגעגאַן און איין נאָר גאַנג וועט אים בלײַבן — אין צירק און אויפֿן שטריק צו גיין״... „דרײַ, זאָגט די נבֿואה, און זאָל ער באַצײַטנס זיך דערצו נעמען, און זאָל ער זיך מיט שטריקגייער און שוואַרצקינסטלער זיך חבֿרן און בײַ זיי זייער מלאָכה לערנען, ווײַל נאָר פֿון זיי וועט ער זײַן לעצט ביסל מזל און מערכה נאָך פֿאַרריכטן...״

„און פֿיר, זאָגט דער טרעפֿער, און זאָל ער דערפֿאַר מיט אַלץ צו באַצאָלן גרייט זײַן — מיטן העמד פֿונעם לײַב, מיט די האָר און אויגן פֿון קאָפּ און מיט אַלעם טײַערסטן, וואָס ער פֿאַרמאָגט נאָר, ווײַל אָן דעם, מעג ער בעסער גלײַך און אויף זײַן שוועל שוין, און איידער ער וועט נאָך זײַן הויז פֿאַרלאָזן, זיך אַ קבֿר גראָבן״.

— ווער? דער לעצטער נזיר!...״

און דאָ האָט דער שטויב־פֿאַרשוין פֿון ביכעלע אַרויסלייענען פֿאַרענדיקט און ער האָט עס פֿאַרמאַכט און צוריק אין שויס־קעשענע אַרײַנגעלייגט. און ער האָט די אויגן צום עולם אויפֿגעהויבן, זיך געווענדט און צוגעגעבן:

קודם לכן ליציאה עצמי התקנתי, ובכל פינות הבית פשפשתי ובכל הארונות, הארגזים והחורים חיטטתי. שמא מציאה, שמא זהב או חפץ מתגולל — וכל מאום לא מצאתי, כי כל שהיה בבניין כבר לפנינו, לפני שנינו, ידי זרים בזוו, ודבר לא עוד נפל בחלקנו, זולת אבק ובלואים ישנים, ׳שמות׳ בצואת עכבו־ים מגואלים, ובאין ברירה בין הבלואים פשפשתי־חיטטתי, והבלואים לא הועלתי בהם כלום, ושום תגר בם בידו לא רצה לנגוע, כי אין שימוש ואין תועלת להם, ואיש בהם אף פרוטה לא רצה לתת, ורק מן ה׳שמות׳ במקצ.ום משהו קיבלתי, ופעם אחת ביניהם קונטרס־נבואה־ונחש מצאתי: בלי לוחות ודפיו צהובים, ואני בו לקרוא התילותי וכל הנבואות ללמוד, ונבואה אחת, — אם לה תרצו לשמוע, גבירותי ורבותי, — אוכל כאן לפניכם לקרוא ולהשמיע...׳

ראנו רוצים, אנו רוצים׳, אחדים מן הקהל רצונם לשמוע הביעו.

ובן־האבק בקשתם עשה, ותיכף את ידו לתוך כיס־חזהו תחב, ומשם את הקונטרס המובטח, שמוצהב הוא וללא לוחות, הוציא, ובו לדפדף החל, ובמקום הדרוש התעכב, ובלי להביט אל הקהל מתוכו קרא לאמור:

׳והנה, הנה זה דבר הנבואה:

׳ראשית, זה דברה, עני יהיה ולא עוד למאום יסכון, וחיותו יינק מקופה של ביזוי, שישא בידיו, על עצמו, ועל תורותיו ומוריו מתמול־שלשום — קופה של לעג וקלס לממכר׳.

׳שנית, זה דברה, כל דרכיו אבדו, וכל מהלכיו תמו, ורק עוד מהלך אחד ייוותר לו — בקרקס ועל גבי החבל להלך...׳

׳שלישית, זה דבר הנבואה, ובעוד מועד בזאת יתחיל נא, ועם מהלכי־על־חבל וע.שי־בלהטים יתרועע ומהם מלאכתם ילמד, כי רק על ידיהם שארית מזלו המעט וגורלו עוד יתקן...׳

׳ורביעית, כה אמר הידעוני, ובעבור כל אלה בכל אשר לו לשלם יהא מוכן — בכותנתו לעורו, בשער ראשו ובבת עינו, ובכל היקר אשר לו, כי בלא אי׳ה, מוטב לו שמיד ועל מפתנו, ובטרם את ביתו יעזוב — לו קבר יכרה׳.

׳מי? הנזיר האחרון!...׳

וכאן בן־האבק קריאתו מן הקונטרס כילה והקונטרס סגר ולתוך כיס־חיקו החזירו. ואת עיניו אל הקהל נשא, ואליהם פנה ואמר:

׳ואני מיד לאחר קריאת דברי־הנבואה האלה ראיתי את אשר יבוא, וכי בית־הנזירים לתוהו סופו, וכי לבסוף גם זה האיש, הניצב פה לפניכם, ה־מפתח בזור־המנעול יסובב ולא עוד שמה ישוב, ואכן עליו דברי הקונטרס יסובו, והנבואה כוונתה לימים רעים מלאכה ומקור־פרנסה לזמן לו.

— און איך האָב גלײַך נאָך אָט די פֿאַרויסזאָגונגען איבערלייענען דערזען אין וואָס ס׳גייט. און אַז דאָס נזיר־הויז גייט צו נישט, און אַז לסוף וועט אויך אָט דער, וואָס שטייט דאָ פֿאַר אײַך, דעם שליסל אין דעם הויזס שליסללאָך איבערדרייען און מער זיך אַהין שוין ניט אומקערן. און אָט וועגן אים טאַקע איז די רייד אין ביכעלע, און די פֿאַרויסזאָגונג וויל אים אויף שלעכטע צײַטן מיט אַ מלאָכה און פֿאַרדינסט פֿאַרזאָרגן. און אַזוי ווי איך בין אים נאָענט געוואָרן, און, ווי געזאָגט, ער מיר אויך אייגן, פֿלעג איך צו אים קומען און אים דערמאָנען, נאָר ער איז פֿויל און פֿאַרחושט געווען, ווי אַלע אונטערגייענדיקע, וואָס ווייסן ניט, אויף וואָס פֿאַר אַ וועלט זיי זײַנען, זיי שטייען בײַ אַ גרוב און זעען ניט לעבן וואָס זיי שטייען.

האָב איך זיך פֿון אים מייאש געווען, און איך האָב זיך פֿאַר דער זאַך אַליין גענומען, פֿון דאַנקבאַרקייט צום הויז און פֿון יאָרן לאַנג דעם הויזס ברויט עסן, האָב איך זיך דערבאַרעמט און אַליין געטאָן: קאָמעדיאַנטן באַזוכט און מיט פּאַיאַצן, שטריקגייער און שוואַרצקינסטלער ברודערשאַפֿט געטרונקען, און בײַ אַלע זיי זיך אָנגעפֿרעגט און געלערנט.

און אָט — און דאָ האָט דער שטויב־פֿאַרשוין זײַן האַנט אויפֿגעהויבן און אויף מיר און אויף מײַן שויס אָנגעוויזן — און אָט איז אונדזער ערשטע קונץ, און איך האָף, אַז זי וועט בײַ אײַך אויסנעמען און אײַך געפֿעלן, און פֿון הײַנט און אויף ווײַטער און איר וועט אונדזערע פֿאַרשטעלונגען וועלן זען, און, ווען מיר וועלן אײַך רופֿן, אונדז שוין באַזוכן גערן. אָט.

און דאָ האָט דער שטויב־פֿאַרשוין מײַן שטרויקינד פֿון מײַן שויס אַ כאַפּ געטאָן און פּלוצעם, זע: און דער גאַנצער עולם, וואָס אַרום אונדז, און אויך איך אַליין האָבן פֿאַר זיך אַן אמתדיקס און אַ קינד, און אָט, ווי דו, מײַן טאָכטער, אויף דער ערד פֿאַר אונדז אַ שפּרונג טאָן דערזען: אָנגעטאָן און ווי צו אַ קאָמעדיאַנטן־פֿאַרשטעלונג, קורץ געקליידט און הענט און פֿיס איר נאַקעט, און די הענט האָט זי צענומען און אין דער ברייט זיי צעשפּרייט, און פֿיס — אויף טאַנצן גרייט און טאַנצנדיק זיך באַוויגן.

און דער עולם איז פֿריִער פֿון אומגעריכטן, פֿון איבערראַשונג און פֿון דער קונץ אַליין, ווי געפּלעפֿט געווען, דערנאָך שוין פֿון איר, פֿון מײַן טאָכטער אַליין, פֿון איר שיינקייט און פֿון איר פֿרײַען און קינסטלערישן פֿאַרן עולם זיך פֿאַרנייגן און האַלטן... און דערנאָך, און אַז דער עולם איז אַ ביסל פֿון פֿאַרווונדערונג שוין צו זיך געקומען און אייניקע האָבן געגאַפֿט און אַנדערע האָבן נאָך פֿולע ליפּן לויב געהאַט און נאָך אַלץ ניט אויפֿגעהערט צו לויבן, האָט דער שטויב־פֿאַרשוין דאַן זײַן הוט אַראָפּגענומען, אים אויסגעשטרעקט און מיט אים צווישן עולם אַ גיי געטאָן, און דער עולם האָט גערן מטבעות געוואָרפֿן, און דער שטויב־פֿאַרשוין האָט געדאַנקט און, דאַנקענדיק, האָט דעם עולם אונדז אויף ווײַטער צו באַזוכן אײַנגעלאַדן, און דער עולם האָט קומען פֿאַרשפּראָכן; און דאַן, און איך מיט מײַן טאָכטער, מיטן שטויב־פֿאַרשוין האָבן זיך געזעגנט מיטן עולם און פֿון ענגן אונדז אַרומרינגלענדיקן רעדל אַרויס — אַוועק, און אין אַן עסשטוב און רעסטאָראַן געקומען, און באַלד און דעם ערשטן טאָג שוין פֿון מײַן הויז פֿאַרלאָזן, האָב דעם ערשטן אָנבײַסן פֿון פּאַיאַצן־קונסט און פֿון מײַן טאָכטער פֿאַרן עולם באַווײַזן, געגעסן.

און יאָ, ריכטער און לערער מײַנע, — האָב איך ווײַטער דעמאָלט פֿאַר מעדאַרדוסן און פֿאַר מײַנע שילער צו דערציילן פֿאָרגעזעצט, — און בעתן אָנבײַסן האָב איך זיך פּלוצעם שטאַרק צעוויינט און, אויף מײַן טאָכטער קוקנדיק, האָב מײַן ברויט מיט טרערן באַוואַשן און די טרערן זײַנען מיר אויף די באַקן גערונען און אין שיסל געפֿאַלן, און איך האָב זיי אָפּווישן געוואָלט און כ׳האָב אין די טאַשן אַ טיכעלע געזוכט און כ׳האָב ניט געפֿונען, נאָר זוכנדיק, האָב אין איינער אַ טאַש די הויז־שליסלען אָנגעטראָפֿן, און איך ווייס ניט, ווי ס׳איז געשען און ווי אַזויערנאָך געקומען, נאָר פּלוצעם און אין מיטן דער סעודה, האָב זיך צוריק בײַ אונדזער טיר, און בײַ דער טיר, וואָס איך האָב הײַנט פֿאַרשלאָסן, זיך שטיין געטראָפֿן, און איך האָב זי אויפֿגעעפֿנט און אין מײַן צימער־קאַמער אַרײַן, ווו איינס אַ ווינקל, דורך וואַנען דער שטויב־פֿאַרשוין איז אַרויסגעקומען, איז איצט אויסגעבראָכן און צעוואָרפֿן געשטאַנען, און אַ צוגלופֿט האָט פֿון דאָרטן,

וכיוון שאני מקורב לו הייתי, ואף הוא, כאמור, ללבי קרוב היה, הייתי מבקרו ובדברים משדלו, אלא שהוא נרפה ומטושטש היה, ככל היורדים אשר לא ידעו היכן הם שרויים, על עברי פי קבר עומדים הם ולא יראו לפני מה יעמודו.

'נואשתי איפוא ממנו, ובמלאכה בעצמי התחלתי, ומהכרת טובה לבית ולפי ששנים רבות על שולחנו סמוך הייתי, רחמי נכמרו ובעצמי עשיתי: מוקיונים ביקרתי ועם מומוסים, מהלכי־על־חבל ועושי־בלהטים לחיים שתיתי, ופי כולם שאלתי ולקח למדתי'.

'והנה', וכאן בן־האבק ידו הרים ועלי חיקי הורה, 'והנה מעשה־להטים הראשון שלנו, ואני תקוה, כי יראה לכם וישא חן מלפניכם, ומכאן ואילך חזיונותינו לראות תרצו, וכי נקרא לכם, בוא תבואו בחפץ־לב הנה'.

וכאן בן־האבק את תינוק־הקש שלי מחיקי תפס, ופתאום, שור: וכל הקהל אשר מסביבנו, ואף אני עצמי, יש לפנינו דבר של אמת וילדה, והנה, כמוך, בתי, על הארץ לפנינו קופצת קפיצה ראינו: לבושה וכמו להצגת לוליינים קצרות לבושה וידיה ורגליה חשופות, ואת ידיה שטחה ולרוחב פרשה, ורגליה – לרקוד נכונות, ובריקוד ניגועו.

והקהל תחילה עקב הבלתי־צפוי, עקב הפתיעה ומעשה־הלהטים עצמו, כמו בתדהמה הוכה, ואחרי כן למראיה, למראה בתי שלי עצמה, יפיה וקידתה ועמידתה החפשית והאמנותית לפני הקהל... ואחר כך, לאחר שהקהל כבר במקצת מפליאתו התנער ואחדים תהו ואחרים עוד פיהם מלא שבח היה ועדיין לא חדלו מלשבח, או־אז בן־האבק מגבעתו הסיר, לפניו הושיטה ובה בקהל היה מהלך, והקהל בחפץ־לב מטבעות לתוכה הטיל, ובן־האבק אמר דברי־תודה, ובהודותו, את הקהל לשוב ולבקרנו הזמין, והקהל לבוא הבטיח; ועתה, אני ובתי, ובן־האבק עמנו, מן הקהל נפרדנו ומן המעגל הצר המקיפנו יצאנו – ונלך לנו, ולבית־אוכל, מסעדה, נכנסנו, ובו ביום הראשון לצאתי את ביתי סעודה הראשונה של אמנות־הליצנים והצגת בתי לפני הקהל, אכלתי.

'ואכן, שופטי ומורי־ורבותי', אותה שעה לפני מדארדוס ולפני תלמידי בסיפורי המשכתי, 'ובשעת הסעודה פתאום בבכי מר התיפחתי, ובהביטי אל בתי לחמי בדמעותי המסיתי והדמעות על לחיי זלגו ולתוך הקערה נשרו ואני למחותן ביקשתי ובכיסי ממחטה חיפשתי ולא מצאתי, אך בחפשי, בכיס אחד במפתחות־הבית נתקלתי, ואיני יודע, איך אירע הדבר וכיצד נתגלגל, אך פתאום ובעצם הסעודה שוב את עצמי ליד ביתנו, ולפני הדלת, שהיום במו ידי נעלתי, עומד מצאתי, ואותה פתחתי ולחדרי נכנסתי, אשר בו פינה אחת, שמתוכה בן־האבק יצא, עתה פרוצה וסתורה היתה, ורוח־פרצים

משם, כמו מבחוץ, בקעה, וריח חרכה וקש שרוף מן האוויר נדף, ופרץ־חורבה הורגש שם וכלאחר שריפה, ועצבות ירדה עלי, וכתמיד, בעת עצבות אל כותל אחד נשענתי ראשי עליו סמכתי ושוב בכיתי ומן הבכי לחדול לא יכולתי.

ווי פֿון אַ דרויסן, געצויגן, און מיט סמאַלענע און מיט איבערגעברענטע שטרוי האָט די לופֿט געשמעקט, און געפֿילט האָט זיך דאָרט חורבֿה־לאַך און ווי נאָך אַ שׂריפֿה, און ס׳איז מיר טרויעריק געוואָרן, און, ווי תמיד בעת טרויער, האָב זיך צו אַ וואַנט איינער צוגעשפּאַרט, דעם קאָפּ אין איר אָנגעלענט און ווײַטער געווײנט און פֿון ווײנען זיך ניט אָפּרײַסן געקענט.

און פּלוצעם, און עפּעס האָט מען מיך אַ טאַרקע געטאָן און אויף מײַן אַקסל האָב עמעצנס אַ האַנט דערפֿילט, און אַז כ׳האָב דעם קאָפּ אויפֿגעהויבן, און צו וועמען די האַנט געהער געוואָלט אַ קוק טאָן, האָב זיך צוריק בײַם טיש און אין מיטן אָנבײַסן געטראָפֿן, און דער שטויב־פֿאַרשוין האָט מיך געוועקט און געטאַרקעט: וואָס איז, און וואָס עס איך ניט, און וואָס בין אײַנגעשלאָפֿן געוואָרן אין מיטן, און איך זאָל פֿאַרענדיקן, און מיר מוזן דאָך נאָכן עסן נאָך ערגעץ אין אַן אָרט גיין.

— וווהין, — האָב איך געפֿרעגט.

— אין צירק, — האָט ער מיר געענטפֿערט, — מיר האָבן זיך דאָך רעקלאַמירט און דעם עולם צו אונדז אויף פֿאָרשטעלונגען און אויף אונדז צו באַזוכן אײַנגעלאַדן...

און איך האָב דעם שטויב־פֿאַרשוין געפֿאָלגט און האָב אָפּגעגעסן און מיר זײַנען פֿון טיש אויפֿגעשטאַנען. פֿון עסשטוב אַרויס און נאָך אַ שטיקל צײַט אויף די גאַסן גיין, זײַנען מיר לסוף אין צירק אָנגעקומען...

און אָנקומענדיק, האָט זיך פֿריִער דער שטויב־פֿאַרשוין אַליין פֿאַרן בעל־הבית פֿון צירק פֿאָרגעשטעלט, דערנאָך אויך אונדז, מיך מיט מײַן טאָכטער, און מיר זײַנען הינטערן שטויב־פֿאַרשוינס פּלייצעס געשטאַנען און ער האָט גערעדט פֿאַר אונדז. און דערציילט האָט ער, אַז אויף דער גאַס האָט אונדזער טאָכטער שטאַרק אויסגענומען, און ער האָפֿט, האָט ער צוגעגעבן, אַז אין צירק בײַם טאַנצן, אָדער בײַם רײַטן און בײַ וואָס דער בעל־הבית וועט פֿאַר נייטיק און פֿאַר נוצלעך געפֿינען, מסתם אַוודאי...

און דער בעל־הבית האָט מײַן טאָכטער נענטער צוגיין געהייסן, און ער האָט זי באַטראַכטן גענומען, און זי איז אים, ווײַזט אויס, געפֿעלן, און דערנאָך האָט ער די אויגן פֿון איר אויף מיר איבערגעפֿירט, און ווי ס׳ווײַזט אויס, בין איך אים ניט געפֿעלן און ער האָט געזאָגט, אַז מײַן טאָכטער איז ער גרייט צו נעמען, אָבער איך בין אים איבעריק און פֿאַר מײַנעט וועגן האָט ער קיין אָרט און קיין אַרבעט ניט, ווײַל צו וואָס דען טויג איך?

און דער שטויב־פֿאַרשוין האָט זיך פֿאַר מיר אײַנגעשטעלט און אײַנגערעדט האָט ער דעם בעל־הבית, אַז נישקשה, און זאָל ער נאָר וועלן, דער בעל־הבית, און מע דאַרף נאָר אַ קליינע אָנשטרענגונג מאַכן, און מיך, הייסט עס, אַ ביסל צולערנען, און איך וועל שוין צו וואָס ניט איז צו נוץ קומען און צו עפּעס שוין יאָ טויגן. און דער עיקר, — האָט דער שטויב־פֿאַרשוין צוגעגעבן און בעת־מעשׂה דעם בעל־הבית אַ קלוגיטשקן ווונק געטאָן, — און דער עיקר וועט ער (איך, הייסט עס) אויף רעקלאַמע גוט זײַן, און אַז אויף דער אַפֿישע וועט געשריבן זײַן, אַז דער און דער... דער באַוווסטער נזיר... פֿון יענעם און יענעם נזירים־הויז... וועט הײַנט אין צירק אַרויסטרעטן, וועט דער צירק געוויס פֿול זיין, און אין קאַסע וועט קיין אײַנטריטס־קאַרטן און קיין בילעטן ניט קלעקן.

און נאָך האָט דער שטויב־פֿאַרשוין צוגעגעבן, און דאָן זיך צום בעל־הביתס אויער אַ ביסל צוגעבויגן, און אים בקיצור אַהין מײַן געשיכטע אַרײַנגעשעפּטשעט, און... אַז אַ נזיר... און ער פֿאַרשטייט דאָך... און אַז ער קומט אויף דער פֿרײַ, און זאָל ער זיך נאָר מיטן צירק־פּערסאָנאַל באַקענען, און אפֿשר אַ מיידל, אפֿשר אַ פֿרוי... און ער איז אויסגעהונגערט שטאַרק... און ער וועט געוויס זיך פֿאַרליבן, און נזירים זײַנען היצקעפּ און נזירים שטעלן זיך פֿאַר גאָרנישט ניט אָפּ, און זי, די פֿרוי, אָדער דאָס מיידל, וועט אים אין די הענט נעמען און ער וועט זיך צו איר צובינדן און ער וועט אַלץ פֿאַר איר טאָן און אַלץ צוליב איר אײַנשטעלן, און דער צירק וועט נאָך אין אים אַ געטרײַען דינער האָבן, און, מעגלעך, אויך אַ קונצנמאַכער, אַ שטריקגייער, אָדער אַ רײַטער אַ קונציקן, ווער ווייסט, מעגלעך...

און דער בעל־הבית האָט דעם שטויב־פֿאַרשוין אויסגעהערט און זײַנע רייד זײַנען אים געפֿעלן און זײַן פֿאָרשלאָג האָט זיך אים אויפֿן געדאַנק געלייגט, און ער איז אויף מײַן טאָכטער און אויך אויף מיך איבערלאָזן באַשטאַנען, און במילא שוין אויך דעם שטויב־פֿאַרשוין, וואָס האָט אונדז געבראַכט, נאָראַיעט און אויסגעמעקלערט פֿאַרן צירק.

ופתאום, וכמו נגוח נגחתי ועל כתפי מגע יד איש חשתי, וכאשר ראשי נשאתי, ולראות ידו של מי היא רציתי, את עצמי שוב אל השולחן ובעצם הסעודה מצאתי, ובן־האבק עוררני ובידו ניגח בי: מה הדבר, ומדוע איני אוכל, ולמה זה נרדמתי באמצע, ושעלי לסיים. שהרי עלינו אחרי הסעודה לאיזה מקום אחר ללכת.

׳לאן?׳ שאלתי.

׳לקרקס׳, השיב לי. ׳הרי פרסומת לנו עשינו ואת הקהל אלינו להצגות ולבקרנו הזמנו...׳

ואני בקול בן־האבק שמעתי, וארוחתי כיליתי, ומלפני השולחן קמנו. מחדר הסעודה יצאנו ולאחר ששעה קלה היינו מהלכים ברחובות, לקרקס לבסוף הגענו...

ובהגיענו, תחילה בן־האבק את עצמו לפני בעלי הקרקס הציג, ואחר־כך גם אותנו, אותי ובתי, ומאחרי גבו של בן־האבק עמדנו, והוא בעדנו דיבר. ויספר, כי ברחוב בתנו זכתה להצלחה רבה, והוא מקווה, הוסיף, כי בקרקס בשעת הריקוד, או בשעת הרכיבה, ובכל אשר יראה לבעל־הבית דרוש ומועיל, על אחת כמה וכמה...

ובעל־הקרקס את בתי אליו ציווה לגשת, ובה להתבונן החל הוא, והיא בעיניו, כנראה, חן מצאה, ואחר כך עיניו ממנה אלי העתיק, ונראה שבעיניו חן לא מצאתי והוא אמר, כי את בתי מוכן ומזומן הוא לקחת, אבל אני איני דרוש לו ובשבילי אין מקום לו ואין עבודה לו, כי למה אצלח אנוכי?

ובן־האבק לימיני עמד ועל לבו של בעל־הקרקס דיבר, ואמר: אין דבר, ובלבד שירצה בעל הקרקס, ואך מאמץ קל יש לעשות, ואותי, רוצה לומר, ללמד מכס, ואני סוף־סוף למשהו אסכון ולמשהו צלות אצלח. והעיקר, — הוסיף בן־האבק ובעת־מעשה אל בעל הקרקס רמיזה ערמומית רמז, — והעיקר נאה ויאה יהיה הוא (כלומר, אני) לפרסומת, וכי ברחוב כרזה תודבק, ובכרזה כתוב ייכתב, כי פלוני אלמוני... הנזיר הידוע... מבית־נזירים פלוני אלמוני... היום בקרקס יופיע, והרי הקרקס מלא בוודאי, ובקופה כרטיסי־כניסה והזמנות לא יהיו די הצורך...

ועוד בן־האבק על דבריו הוסיף, ואחרי כן אל אוזן בעל־הקרקס קמעה נחן, ולו בקיצור ובלחישה פרשת חיי סיפר, לאמור... כי נזיר... והרי הוא מבין... וכי הוא יוצא לחפשי, ואין לו אלא להכיר את צוות הקרקס, ואפשר נערה, אפשר אשה... והוא, נפשו יוצאת... ואין ספק שיתאהב, ונזירים חמומי מוח הם, ונזירים אינם נרתעים מכלום, והיא, האשה, או הנערה, אחת ידה תכניסנו, והא בה ידבק וכל רצונה יעשה והכול למענה בכף ישים, והקרקס סופו זוכה במשרת נאמן, ואולי אף בלהטוטר, מהלך על גבי חבל, או רוכב מעולה, מי יודע, אולי...

ובעל־הקרקס אל בן־האבק הטה אוזן, ודבריו נראו לו והצעתו על דעתו נתקבלה, ואת בתי ואף אותי לקבל ניאות, וממילא גם את בן־האבק, אשר הביאנו, הציענו ובעמידה על המיקח לקרקס סרסרנו.

און געווען איז טאַקע ווי דער שטויב־פּאַרשוין האָט דעם בעל־הבית פֿאַרויסגעזאָגט, און באַלד, און אויפֿן צווייטן טאָג האָב איך בעת דער רײַט־לערע לילין אויף אַ פֿערד רײַטן דערזען, און איך בין שוין פֿון איר ניט אָפּגעטראָטן, און זי האָט מיך צו זיך צוגעלאָזט און זי האָט מיך קלאָמפּערשט פֿאַר אַ פּאַרטנער געוואָלט און פֿאַר אַ מיטרײַטער צום אַרויסטרעטן, און דאָס, ווײַזט אויס, האָט זי דער בעל־הבית דערצו אײַנגערעדט, כּדי די לערע זאָל מיר גיין און כּדי קיינע שוועריקייטן זאָלן מיר ניט שווער זײַן, ווײַל ער האָט אויך געוווסט, דער בעל־הבית, און אַז איך וועל לילין פֿאַרויס האָבן, וועל איך הינטער איר זיך גוט האַלטן און דער בעל־הבית וועט געווינען, און דער צירק וועט אַ גוטן נומער האָבן און אויף אַפֿישן וועט זײַן וואָס צו רעקלאַמירן, און מײַן אַרויסטרעטן — אַ סענסאַציע, זיכער.

און איך האָב זיך געלערנט און בין לילין נאָכגעריטן, ווײַל איך האָב זי געליבט, און מײַן טאַכטער איז מיט אונדז מיטגעריטן, און מיר האָבן זיך שוין אַלע דרײַ צוזאַמען געהאַלטן. און אויך דער שטויב־פּאַרשוין האָט מען צו אַ צירק־אַרבעט צוגעצויגן, ער זאָל אומזיסט קיין ברויט ניט עסן, און דער בעל־הבית פֿון צירק זאָל די הוצאות, וואָס ער גיט אויף אים אויס, אויסשלאָגן.

און דער שטויב־פּאַרשוין איז פֿול פּלענער געווען, און ער האָט דעם בעל־הבית פֿון צירק איינעם אַ פּלאַן אויפֿגעגעבן, און אַזוי ווי דאָס לעצטע נזיר־הויז איז געשלאָסן און דער לעצטער נזיר איז אין צירק פֿאַר אַ דינער אָנגעקומען, איז אפֿשר וואָלט אַ פּלאַן געווען, און אפֿשר פֿאַרן פּובליקום אינטערעסאַנט, אַז אין צירק זאָל אַ נומער געגעבן ווערן:

אַ געריכט איבער די נזירים, און אַלס עלטסטן ריכטער זאָל טאַקע איך אַליין, דער נזיר, און איצט דער צירקדינער, אַרויסטרעטן, און אויך אַנדערע דינער זאָלן אים בײַם ריכטערטיש מיטהעלפֿן: פּאַיאַצן, קאָמעדיאַנטן און פֿאָקוסניקעס פֿאַרשיידן, און עפּנטלעך, און פֿאַרן גאַנצן עולם זאָל אַן אורטייל אַרויסגעטראָגן ווערן, און אייניקע דינער דאַרפֿן די פֿאַראורטיילטע זײַן, און צווישן זיי איינער אַן עלטערער, פֿון אַלטן דור, און אַ לערער פֿון די נזירים, און דאַן אויך ייִנגערע און תּלמידים נזירישע, און נאָכן אורטייל זאָל אַ שײַטער־הויפֿן אָנגעריכט ווערן און גלײַך טאַקע אויפֿן אָרט און נאָכן אורטייל זאָלן די פֿאַראורטיילטע פֿאַרברענט ווערן, לאָמיר זאָגן...

און, — האָט דער שטויב־פּאַרשוין דעם בעל־הבית אײַנגערעדט און אים פֿאַר זײַן פּלאַן דאַן חשק אונטערגעגעבן, — און אַן אָרט פֿאַר וויץ און הומאָר וועט דאָ זײַן, און שטאָף אויף חוזק פֿאַר פּאַיאַצן — אַ מענגע, און די טעמע איז אַ הײַנטיקע, און דאָס פֿאָלק האָט דאָס ליב, און נזירים פֿײַנט, און חוזק אויף נזירים וועט דעם פֿאַרגעניגן שאַפֿן און דער דערפֿאָלג איז אַ געזיכערטער.

און דער בעל־הבית האָט דעם שטויב־פּאַרשוין אויסגעהערט און זײַן פּלאַן איז אים געפֿעלן און באַלד האָט מען זיך פֿאַר דער אַרבעט גענומען, און די הויפּט־אַרבעט האָב איך געהאַט, ווײַל די הויפּטראָלע, ווי געזאָגט, האָב איך דאַרטן געדאַרפֿט שפּילן, און איך האָב דאָך דער הויפּטריכטער געזאָלט זײַן.

און אַז אַלץ איז שוין פֿאַרטיק געוואָרן, אַלע ראָלן פֿאַרטיילט און אַלע טעקסטן אויסגעחזרט, האָט דער בעל־הבית די גרויסע אַפֿישע געלאָזט דרוקן, ווו דער ערשטער נומער איז מיט די גרעסטע אותיות געדרוקט געווען און רעקלאַמירט און וויסן געלאָזט האָט מען: אַ געריכט פֿון לעצטן נזיר איבער זײַן פֿאַרגייער און לערער און אויך איבער די נאָכפֿאָלגער און תּלמידים זײַנע. און ווײַטער האָט זיך געשריבן, אַז די בײַזיצער און די געהילף־ריכטער וועלן די נאָך האָט זיך אין דער רעקלאַמע געזאָגט, אַז גרויס פֿאַרגעניגן וועט דער עולם האָבן, ווײַל זיכער וועלן אַלע פֿאַראורטיילטע צו טויט און צו פֿאַרברענען פֿאַראורטיילט ווערן און אויפֿן אָרט טאַקע וועט אַ שײַטער צעלייגט ווערן און לילי די רײַטערין וועט דאָס ערשטע שוועבעלע צום טרוקענעם האָלץ צוטראָגן.

און אַזוי איז טאַקע געווען, ווי דער שטויב־פּאַרשוין האָט פֿאַרויסגעזען און ווי דער בעל־הבית פֿון צירק האָט אויפֿן געשמאַק פֿון עולם אויסגעשטעלט, און באַלד, און גלײַך שוין, ווי דער אַפֿיש איז אַרויסגעהאַנגען געוואָרן, אַזוי איז שוין בײַ דער צירק־קאַסע אַ גרויס געדראַנג געוואָרן, און אין לאַנגע רייען האָט מען זיך געשטעלט, און די הענט פֿון די קאַסירן זײַנען פֿון פֿיל בילעטן אַרויסגעבן מיד געוואָרן, און קיין בילעטן האָט ניט געסטײַעט.

און אַז איך, דער הויפּטריכטער, בין אַרײַן, און מיט מיר די באַגלייטער אַלע, די פּאַיאַצן דזשעק, מעק און שלים־שלים־מזל — האָט דער עולם, אויף אונדז אַליין נאָר קוקנדיק, שוין געיובלט, ווײַל ווי עכטע ריכטער האָבן מיר אויסגעזען, און אין קליידער, ווי אמתע ריכטער טראָגן, זײַנען מיר אָנגעטאָן געווען; און אַז מיר האָבן זיך אַוועקגעזעצט און אַז מ׳האָט נאָך אונדזער אַוועקזעצן זיך די באַשולדיקטע אַרײַנגעפֿירט, אַן אַלטן נזיר איינעם, און ווי דו, מײַן לערער מעדאַרדוס, זעסט אויס, האָט ער אויסגעזען, ווײַל איך האָב דאָך דיך געקענט, און אַזוי ווי דו, האָב איך אויך אים אָנגעטאָן און פֿאַרגרימירן געהייסן,

וכפי שבן־האבק לפני בעל הקירקס התנבא, כך הווה, ובמהרה, וביום השני בעת שיעור הרכיבה את לילי רכובה על הסוס ראיתי, ושוב ממנה לא זזתי, והיא אליה קירבתני, והיא כי כביכול כבבן־זוג בחרה ובמשנה־לרכיבה בזירה, ולכך, כפי הנראה, בעל הקירקס שידלה, למען בלימודי חיל אעשה ולמען בקשיים לא אתקשה, כי גם ידוע ידע, בעל הקרקס, שאם לילי לפני תעמוד, מאחריה היטב איכון, ובעל הקרקס סופו נשכר, והקירקס מעמד נאה יהיה לו, ולכרזות פרסומת טובה תימצא, והופעותי — פלא־פלאים תהיה, בלי ספק.

אני למדתי, התאמנתי, ואחרי לילי רכבתי, כי אהוב אהבתיה, ובתי עמנו יחד רכבה, ושלשתנו זה בזה דבקנו, וגם לבן־האבק מלאכת־קרקס הקצו, לבל לחם־חינם יאכל, ולמען ימלא בעל־הקרקס את חסר ההוצאות, שעליו הוא מוציא.

ובן־האבק תכניות מלא וגדוש היה, ולפני בעל־הקרקס תכנית אחת הביא, וכיוון שבית־הנזירים האחרון נסגר והנזיר האחרון בקרקס למשרת נשכר, אולי מן הראוי הוא, ואולי הקהל עניין ימצא בכך, שבקירקס ׳מספר׳ כזה ינתן: משפט הנזירים, וכאב־בית־הדין דווקא אני, הנזיר, ועכשיו — משמש בקרקס, אופיע, וגם משמשי־בקרקס אחרים אצל שולחן־הדין בידיו יסייעו: ליצנים, מוקיונים ולוליינים למיניהם, ובגלוי, ולפני כל הקהל, גזר־דין ייחרץ, ואחדים ממשמשי־הקרקס הנידונים יהיו, וביניהם אחד זקן, מדור הזקנים, ומורה לנזירים, וכן גם צעירים ותלמידים בני־נזירים, ולאחר פסק־הדין מדורה תובער, ולאלתר, לאחר פסק־הדין, כל אשר יצאו חייבים באש, נאמר, יישרפו...

׳ובמקום׳, דיבר בן־האבק על לב בעל־הקירקס ולתכניתו תשוקה בלבו עורר, ומקום לחידוד ולשנינה יהיה כאן, וחומר ללעג לליצנים — שפע, והנושא מנושאי היום הזה, והעם כזאת יאהב, ונזירים ישנא, ולעג לנזירים עונג יסב לו, וההצלחה מובטחת׳.

ובעל־הקרקס דברי בן־האבק עד תומם שמע, ותכניתו חן בעיניו מצאה,

ובמהרה אל המלאכה נגש, והמלאכה העיקרית עלי היתה, כי את התפקיד העיקרי, כאמור, חייב הייתי אני למלא, שהרי אב בית־הדין היה עלי להיות.

ולאחר שהכול תם ונשלם, כל התפקידים חולקו וכל בעל־תפקיד על דברו חזר, ציווה בעל־הקרקס את הכרזה הגדולה להדפיס, ובה עניין המעמד הראשון באותיות קידוש לבנה נדפס ונתפרסם, ובשורה נתבשרה לאמור; משפט הנזיר האחרון על קודמו ומורו־ורבו, וכן על חסידיו ותלמידיו שלו. ולהלן נכתב, כי הדיינים והשופטים המסייעים יהיו ארבעת הליצנים הנודעים לתהילה בעולם כולו: ג׳ק ומק וביש־ביש־גדא. ועוד בכרזה נאמר, כי עונג רב לקהל יוסב, שכן ודאי כל הנידונים — למות ולשריפה ידונו, ואכן בו במקום מדורה תובער, ולילי הרכבית את הגפרור הראשון אל גזירי־העץ היבשים תקריב.

וכך הווה, כפי שבן־האבק מראש חזה וכפי שבעל־הקרקס לטעם הקהל כיוון, ובמהרה, ותיכף ומיד, לאחר שהכרזה בחוצות הודבקה, קהל עם רב לפני קופת הקירקס התקבץ, ושורות־שורות ארוכות נערך, וידי הקופאים מרוב הושטת כרטיסים גלאו, וכרטיסים לא הספיקו.

וכאשר אני, אב בית־הדין, לאולם נכנסתי, ועמי בני־הלוויה כולם, הליצנים — ג׳ק, ומק וביש־ביש־גדא — קם הקהל, ואף למראנו בקול הריעו כי כשופטים מובהקים נראינו, ובגדים כבגדי שופטים מובהקים לבושים היינו; וכשישבנו, וכאשר, לאחר שישבנו, את הנאשמים הכניסו, הנה נזיר זקן אחד, אשר כמראיך אתה, מורי ורבי מדארדוס, כן גם מראהו, כי הלא הכרתיך, וכמוך אף אותו להלביש ולאפר ציוויתי, ובשיער ארוך, ובבגדים ארוכים, ורגליו בבגדיו התלבטו, ואחריו גם בני־הנעורים, כמוכם, תלמידי שלי. לבושי ארופים ובמצנפות פרחי־כמורה, של קטיפה, מארכות ופיטום ממעל, הנה, לאחר שאתה, מדארדוס, ואתם, תלמידי בתחפושת־קירקס, הוכנסתם, געה כל הקהל, כולם כאחד, פה אחד בקול, וצחקו וגרונותיהם צחוק מלאו, והכל על גבי כרסיהם התגלגלו, והמון־העם והציע בגרון קראו, וכסוסים צהלו... כי הליצנים ואשר כנזירים התחפשו פנים של רצינות העמידו, אולם בצנעה, בתתם בקהל עין, פניהם עיוו ואליהם רמזו, והקהל

און מיט לאַנגע האָר, לאַנגע קליידער, און די פֿיס האָבן זיך אים אין די קליידער געפּלאָנטערט, און נאָך אים אויך די יונגע, ווי איר, די תּלמידים מײַנע, — לאַנג געקליידט און מיט יונגע גלח־מיצלעך, פֿון סאַמעט געמאַכט, לענגלעך און מיט אַ שפּיץ פֿון אויבן, איז אַט, אַז מ׳האָט דיך, מעדאַרדוס, און אײַך, מײַנע צירק־פֿאַרשטעלטע תּלמידים, אַרײַנגעפֿירט, האָט דער גאַנצער עולם, אַלע, ווי איינער, איין הילכיק רעווע געטאָן, און מ׳האָט געלאַכט און פֿולע גאָרגלען געלעכטער געהאַט, און אַלע האָבן זיך אויף די בײַכער געקאַטשעט, און פּראָסטער עולם און די גאַלערייע האָט קישקעס געריסן און ווי פֿערד געהירזשעט... ווײַל די פּאַיאַצן און די נזירים־פֿאַרשטעלטע האָבן זיך לפֿנים ערנסט געהאַלטן, אָבער הינטן אַרום און, צום עולם קוקנדיק, האָבן זיי זיך געקרימט און צו אים אונטערגעווונקען, און דער עולם האָט פֿון די ערטער חוזק־ווערטלעך געשיקט און גוט־ברודערישע און היימישע שפּאַס־אויסרופֿן צו זיי גערופֿן.

און די געריכט־פּראָצעדור האָט ניט געדויערט לאַנג, און ניט מער, וויפֿל אַ צירקנומער נאָר דאַרף געדויערן, אָבער די גאַנצע צײַט איז דאָס צירק־געבײַ פֿול געלעכטער געווען, און אַ שטאַרק כאַכען האָט די גאַנצע חלל־לופֿט אָנגעפֿילט

און ביז דער סטעליע אַרויף דערלאַנגט — פֿון די באַשולדיקטע, ווי זיי האָבן זיך געהאַלטן און זיך פֿאַרטיידיקט, פֿון די בײַזיצער, ווי זיי האָבן זיי אויסגעפֿרעגט, און אויך פֿון מיר, דעם הויפּטריכטער. וואָס, איך ווייס ניט פֿון וואַנען ס׳האָט זיך צו מיר אַזוי פֿיל שאַנד און שענדלעכקייט גענומען, נאָר, ווי ס׳ווײַזט אויס, האָבן אויף מיר די פּאַיאַצן מיט זייער האַלטן זיך געווירקט, און אויך די גאַנצע צירקלופֿט און דער גרויסער עולם — ניט ווינציק, און אויך איך אַליין — קאָמעדיאַנט, און איך בין אין ראש אַרײַן, און מער פֿון אַלע האָב איך געחוזקט, און וויציקער פֿון אַלע האָב איך די נזירים אַרײַנגעזאָגט, און לסוף, און אויך דער אורטייל איז אַרויסגעטראָגן געוואָרן: שמוץ און מיסט אויף מיסט צו פֿאַרברענען. און דינער־פּאַיאַצן, ווי די קאָטן און תּלינים אָנגעטאָן, האָבן זיך באַוויזן, און אַ שײַטער האָבן זיי צעלייגט, און שטרויענע פֿיגורן אָנשטאָט די פֿאַראורטיילטע האָט מען געבראַכט, זיי אויפֿן שײַטער אַוועקגעלייגט און מיט אַ קינסטלעך פֿײַער האָט מען אים אָנגעצונדן און דער פֿלאַם איז אויפֿגעגאַנגען, און די שטרוי־פֿיגורן האָבן געפֿלאַקערט, און לילי האָט דאָס פֿײַער אָנגעצונדן און דעם עולם פֿאַרגעלייגט מ׳זאָל בײַם פֿײַער פּאַפּיראָסן פֿאַררײַכערן, און דער עולם האָט ווידער געלאַכט, און אַ צײַט נאָך נאָכן נומער, אים געדענקט, געלאַכט און צירקיש זיך ווױלגיין געלאָזט...

און אַט, — האָב איך ווײַטער פֿאַר מעדאַרדוסן און פֿאַר מײַנע תּלמידים דאָן דערציילט, — און אַט, און דאָס איז מײַן ערשטער נומער געווען, און אויפֿן ווײַטערדיקן האָב זיך ווײַטער געגרייט און נאָך אַלץ בײַ רײַטמײַסטער זיך געלערנט, און אַ מאָל זאָל איך אַליין רײַטן, אַ מאָל איך מיט לילין, און אַ מאָל אויך מיט מײַן טאָכטער, און מיר אַלע אין דרײַען צוזאַמען.

און לילי, האָב איך געזען, איז אײַפֿערזיכטיק געווען, און ניט פֿאַרלײַדן האָט זי געקענט, אַז איר נאָמען זאָל אויף אַ צירק־אַפֿישע מיט נאָך עמעצנס אַ נאָמען דערמאָנט ווערן, און אויך אין לעבן האָט זי לעבן זיך קיינע פֿרויען ניט לײַדן געקאָנט, און כאָטש זי האָט געוווּסט, אַז מײַן טאָכטער איז מיר אַ טאָכטער, און דאָך האָט עס זי געאַרט, האָט זיך געבייזערט, אַלע מאָל אויף איר בייז געקוקט, און בײַ יעדער געלעגנהייט איר אויך רשעות אָנגעטאָן: בײַם רײַטן, און אויך ניט בײַם רײַטן, און זי האָט אויף איר בײַם בעל־הבית פֿון צירק אָנגערעדט, און פֿאַר צירק־אַרטיסטן וועגן איר קונסט און רײַטן־קענען געשפּאַסט, און געפֿילט האָב איך, אַז אויך אויף ערגערס און אויף מער רשעות איז זי פֿאַדפֿאַל און פֿעיִק, און אויף אַ צופֿאַל נאָר וואַרט זי, און לילי איז אַזאַ, וואָס וועט זיך פֿאַר גאָרנישט אָפּ־שטעלן, און, אויב זי וועט דאַרפֿן, און אויב דער אַרטיסטן־ און פֿרויען־כּעס וועט איר אָנקומען, וועט זי זי אויך שעדיקן און אַפֿילו אויך פֿאַר אַ קאַליקע מאַכן,

און איך האָב לילין געליבט און איבער איר זיך אויך שטאַרק צום צירק צוגעבונדן, און יאָרן האָבן זיך אין מיר צערעדט און בלוטן ניט געזעטע, ווײַל אַזוי פֿיל צײַט האָב דאָך אין אונדזער הויז און מיטן שטרויענעם ווײַב פֿאַרבראַכט, און דאָ, אַז כ׳האָב לילין דערזען, האָב איך זיך אין איר פֿאַרליבט און פֿאַרקאַכט געפֿערלעך.

און זי האָט מיך אַפֿילו אין זינען ניט געהאַט, און געליבט האָט זי אַלע אַנדערע, דינער און אַטלעטן, פּאַיאַצן און קאָמעדיאַנטן פֿון צירק, נאָר מיך איינעם ניט, ווײַל וואָס בין איך איר, און וואָס האָב איך אויסער נזיר־שימל פֿון מײַן פֿאַר־גאַנגענהייט און פֿאַר איר איצט דען געבראַכט. יאָ, און ריכטיק... און זי וואָלט מיך זיכער שוין בײַם ערשטן מאָל צו איר צוגיין דורכגעטריבן, און מיך אַפֿילו אויף די אויגן ניט געווען געלאָזט, נאָר דער בעל־הבית פֿון צירק און דער שטויב־פֿאַרשוין — דער ערשטער צוליב זײַנע צירק־אינטערעסן, ווײַל אַ נזיר־רײַטער איז אַ פֿאַרדינסט פֿאַרן צירק, און דער אַנדערער צוליב מיר אַליין, ווײַל ער איז מיר געטרײַ געווען און ער האָט מיך באמת צום לעבן אַ צוגעפּאַסטן געוואָלט זען, און אַט זיי ביידע האָבן געפּועלט, און אָנגערעדט לילין, דער ערשטער — זי זאָל מיך נאָר צו זיך צולאָזן און ניט אָפּשטויסן, און דער אַנדערער — אַז זי זאָל מיך טאַקע באמת ליבן, ווײַל איך האָב אויך די ווערט געליבט צו ווערן, און ער האָט איר פֿיל פֿון מײַנע מעלות דערציילט...

ממקומות־מושבותיהם אמרי־לעג הפריחו וקריאות־לצון, דרך אנשים־אחים ומקורבים, אליהם קראו.

ופרשת המשפט לא נמשכה זמן רב, לא למעלה ממשך מערכה בקרקס, אולם כל הזמן בניין הקרקס מלא צחוק היה, והחוכה־והתלולה את כל חלל הבית מילאה, ועד התקרה הגיעה — על הנאשמים, התנהגותם ואופן הגנתם, על הדיינים, וחקירתם־ודרישתם, וכן גם עלי, אב בית הדין, שאיני יודע

מניין כל־כך הרבה קבים של בזיון וסיגול נטלתי; אלא, שככפי הנראה, הליצנים בהתנהגותם עלי השפיעו, וכל אווירת־הקרקס והקהל הגדול — לא פחות מהם, ואף אני עצמי — המוקיון, ואני הרוה לבשה אותי, ויותר מן הכל הלעג הלעגתי, ויותר מן הכל אני דברי־בדיחות ולגלוג בנזירים הטחתי, ולבסוף גם דינם של הנאשמים נחרץ: דומן ואשפה לשריפה על גבי אשפה. ומשרתים־ליצנים, בלבוש הרוגות ותליינים, הופיעו, ומוקד ערכו, וצלמי־קש במקום הנידונים הובאו, ועל מוקד הועלו ואש מלאיבותית הובערה, והלהבה בקעה, ובצלמי־הקש אחזה, ולילי היא אשר אז האש הבעירה ולקהל הציעה סיגריות באש להדליק, והקהל שוב צחק, ושעה ארוכה־ארוכה לאחר ההצגה זכרה, וצחק וקרקסית התהולל והתמוגג...

והנה, — למדארדוס ולתלמידי הוספתי ואספר, — והנה, זו הופעתי הראשונה היתה, ולהופעה הבאה את עצמי להתקין הוספתי, ועדיין מפי מורה־הרכיבה למדתי, ופעמים לבדי רכבתי, פעמים עם לילי, ופעמים גם עם בתי, ושלשתנו יחדיו.

ולילי, ראיתי, אחחת קנאה היא, ואין דעתה סובלת ששמה בכרזת־קרקס לצד שם אחר, של פלוני, נזכר, וגם בחיים מחוץ לקרקס נשים לצדה לשאת לא יכלה, ואף כי ידעה, כי בתי בת לאביה היא, הנה לא נחה ולא שקטה, ורגזה, ותמיד לעומתה פנים הזעימה, ובכל הזדמנות אף הציקה לה בשעת הרכיבה, ואף לא בשעת הרכיבה, ובה לפני בעל הקרקס סרה דיברה, ולפני שחקני־קרקס על אומנתה וכוחה ברכיבה הלעיגה, והרגש הרגשתי, כי אף למשנה־רעה וליתר רשעות תסכון ותצלח, ורק לשעת־כושר תצפה, ולילי היא כזאת אשר כל מעצור אין לה, ואם צורך תראה ואם יחרה אפה, כאורח שחקנים ונשים, הלא אף נזק תנזק, ואפילו מום תטיל אם תוכל.

ואני את לילי אהבתי, ובשלה גם בקרקס דבוק דבקתי, ושנים משנות חיי בקרבי פיהם פצו, ודמי אשר שבעה לא ידעו, שהרי ימים כה רבים בביתנו ועם רעיתי־קש חיים ראיתי, ועתה, כיוון שאת לילי ראיתי הרי אותה אהבתי ובה בלהט חשקתי — ממש סכנת־נפשות.

והיא אפילו דעתה לא נתנה לי, ואהוב אהבה כל האחרים, משרתים ומתגוששים, ליצנים ומוקיונים של הקרקס, ורק לא אותי, כי מה אני ומי אני בעיניה, ומה מלבד עובש־נזירים מעברי מקדם אליה הבאתי. אמת ונכון... וודאי עוד בגשתי בפעם הראשונה אליה היתה אותי מסלקת, ואפילו לא היתה מניחה לי לנגד עיניה להופיע, אלמלא בעל הקרקס ובן־האבק — הראשון בשל טובת קרקסו, שהרי נזיר־רכב מקור ריווח הוא לקרקס, והשני בשלי עצמי, לפי שנאמן היה לי ובאמת מותקן ומסוגל לחיים ביקש לראותני, אילמלא שניהם שפעלו ועל לבה של לילי דיברו, הראשון — שרק

תניח לי לקרוב אליה ולא תדחני מלפניה, והשני — שבאמת ובתמים אהבני,

און לילי האָט מיך צוגעלאָזט, אָבער זי האָט מיך גענאַרט, און כאָטש אָפּט, און צוליבן בעל־הבית פֿון צירק, פֿלעגט זי זיך אַפֿילו אַ קליינע פֿרײַקייט מיט מיר אין אַ ווינקל דערלויבן, אָבער געפֿילט האָב איך, אַז ס'איז שפּאַס, און בשעת מעשׂה האָט זי קאַלטלעך און שפּאָטיש איבער מיר געשמייכלט. און דער עיקר שפּאַט האָט זי צו מיר אַרויסגעוויזן, און אָפּט מיך אויך בשעת מײַן ליבן זי, דאָס אויסגעוואָרפֿן און מיר פֿירגעהאַלטן, דאָס וואָס זי זעט, אַז ניט מיטן גאַנצן האַרצן ליב איך זי, ווײַל די גרעסטע ליבע, האָט זי געזאָגט, האָב איך צו מײַן טאָכטער אָפּגעגעבן.

און אין דער אמתן: און די טאָכטער מײַנע האָב איך געליבט זייער, און כאָטש פֿון שטרוי געקומען, און כאָטש פֿון אַ ווײַב ניט קיין געליבטס, אָבער מיט דער טאָכטער איז בײַ מיר מײַן גאַנצע פֿאַרגאַנגענהייט פֿאַרבונדן געווען, און ווי אַזוי זאָל איך זיך פֿון איר אָפּזאָגן, אַז מײַן גאַנץ לעבן האָב איך אין איר געזען, און זי איז מיר מײַן דערמאָנונג אין דעם און אַ דערמאָנונג אויך אין מײַן איצטיקן דאָס באַדויערן...

און איך האָב זי פֿון זיך ניט אָפּגעלאָזט און לילי האָט דאָס ניט געקענט פֿאַרלײַדן, און אָט דאָס ניט פֿאַרלײַדן לילים שוין ניט אויף קאַטאָוועס, ובפֿרט נאָך, אַז די טאָכטער האָט גלײַך און בײַם אָנהייב לערנען זיך שוין גרויסע רײַט־ און צירק־פֿעיקײַטן געגומען אַרויסווײַזן, און דער רײַטמײַסטער האָט זי געלויבט און דער בעל־הבית פֿון צירק אויך, און אַלע דינער, וואָס פֿלעגן בעת איר אויפֿן פֿערד זיך לערנען בײַזײַן, האָבן די אויגן פֿון איר ניט געקענט אַראָפּנעמען, אַזוי פֿון איר קערפּער, און אַזוי אויך פֿון איר געשיקטקייט, פֿלינקייט און גרויסער מײַסטערשאַפֿט בעתן רײַטן.

און לילי האָט דאָס צוגעזען, און זי האָט אויף דער לויב, וואָס איז דער טאָכטער פֿון אַלעמען אויסגעפֿאַלן, מקנא געווען, און אַליין די טאָכטער איז איר אַ דאָרן אין אויג געווען, און געקוקט האָט זי, האָב איך געזען, אויף איר, ווי אַ פֿרוי אויף אַ פֿרוי, ווי אַ שיינהייט אויף אַ שיינהייט־קעגנערין, און געזען האָב איך אויך אַז דער טאָכטערס דערפֿאָלגן לאָזן זי ניט רוען, און אַז אין אַ שיינעם טאָג, און, ווי שוין אויבן געזאָגט, און אַז לילי האָט אויף דער טאָכטער עפּעס בייזס פֿאַרטראַכט.

און אָט, — האָב איך ווײַטער פֿאַר מײַנע ריכטער דערציילט, און אויפֿן בעטל, ווו דו, מײַן טאָכטער, ביסט געלעגן, אָנגעוויזן, — און אָט, און ס'איז געשען, און הײַנט אויף דער נאַכט האָט לילי איר פֿאַרטראַכטס אויסגעפֿירט. און זיכער איז ניט דאָס פֿערד שולדיק, און אויך ניט דער טאָכטערס ניט־געניטקייט בשעת רײַטן, נאָר לילי אַליין, און אין אַ לעצטן מאָמענט, און צו דער אָפּגעשטעלטער צײַט האָט זי איר מסתם די האַנט, ווי ס'געהער צו זײַן און ווי זי האָט באַדאַרפֿט, ניט דערלאַנגט, און זי האָט דאָס געוויכט פֿאַרלוירן, געפֿאַלן און זיך געשעדיקט.

און אָט, מײַנע ריכטער, איז מײַן שולד, און אָט, וואָס מיט מיר נאָך אונדזער הויז פֿאַרלאָזן געטראָפֿן, און מײַנע לערער האָב איך געשענדט און מײַן איינציקע טאָכטער פֿאַר אַ קאַליקע געמאַכט. און דאָס אַלץ האָט די צײַט מיטגעבראַכט, און דאָס אַלץ האָט זי גורם געווען, ווײַל די ווינקלען פֿון אונדזער הויז זײַנען אויפֿגעבראָכן און שטויב־פֿאַרשוינען האָבן אויף אונדז די ממשלה באַקומען, און די, וואָס האָבן פֿון אונדזער שימל געלעבט, — אונדזערע בעלי־טובֿות און פּאַטראָנען, און מיר האָבן צו גאָרנישט ניט געטויגט און צום אויסער־הויז ניט פֿאַרגרייט געווען מיט גאָרנישט, און זיי זײַנען אונדז די פֿירער געוואָרן, און געפֿירט האָבן אונדז אַהין, וווהין שטויב־פֿאַרשוינען דאַרפֿן פֿירן — אויף גאַס און אויף מאַרק, אויף קונצן און אין צירק, נאַטירלעך, און אויפֿן העמד פֿונעם לײַב, אויף די אויגן פֿון קאָפּ און אויף די טעכטער פֿון אונדזער דיך פֿאַר אַ ביסן ברויט צו פֿאַרקויפֿן... און באַשולדיקט מיך און טוט, וואָס איר ווילט, מיט מיר, און אַזוי ווי איך האָב אײַך געשענדט, שענדט אויך מיך, און אַזוי ווי איך האָב מײַן טאָכטער געשעדיקט — שעדיקט אויך איר און פֿירט אויף מיר אײַער מישפּט אויס.

און דאָ האָב איך פֿאַרן געריכט מײַן וואָרט זאָגן פֿאַרענדיקט, און דער געריכט האָט מיך אויסגעהערט, און בײַ מעדאַרדוסן אין די אויגן האָב איך „פֿאַראורטיילט" אויסגעלייענט, און בײַ מײַנע תּלמידים — באַדויערן און רחמנות, אָבער אײַנשטימיק מיט מעדאַרדוסן און אויך בײַ זיי — „פֿאַראורטיילט".

און פּלוצעם, און די זאַל, ווו דער געריכט איז פֿאָרגעקומען און ווו מײַן טאָכטער איז מיר אויף מײַן שולד אַן עדות אַרײַנגעטראָגן געוואָרן און די גאַנצע צײַט פֿון מישפּט מיר פֿאַר די אויגן געשטאַנען, האָט זיך פֿאַרברייטערן גענומען, גרעסער ווערן און העכער, העכער און גרעסער, און די ווענט זײַנען זיך צעגאַן, און די סטעליע האָט זיך אַ הייב געטאָן און אַ שטאַרק הויכן חלל האָב פֿאַר זיך דערזען און איך האָב באַלד דעם צירק דערקענט און די צירקלופֿט דערפֿילט.

שכן אף אני ראוי לאהבה, והוא סיפר לפניה בשבחי הרבה...

ולילי קירבתני, אך שולל הוליכתני, ואף כי לא אחת, ובגינו של בעל־הקרקס, אפילו כלשהו לפנים משורת הדין בסתר נהגה עמי, הנה הרגשתי, כי אך, התולים עמה, ובשעת מעשה לעומתי בקרירות ובלגלוג חייכה. ובעיקר מלגלגת היתה עלי, ולעתים קרובות אף בשעה שאהבתי לה גיליתי, כיהתה בי ועל פני הוכיחתני, שהנה גלוי וידוע לה, כי לא בכל לבבי אי־הבנה, שכן מרבית אהבתי, אמרה, לבתי מסרתי.

ולפי האמת: את בתי אהבה רבה אהבתי, ואם גם מקש יסודה, ואם גם בת לאשה לא־נאהבה, אולם בבתי כל עברי אחוז וכרוך היה, ואיך זה עליה אוותר, והרי מלוא חיי בה ראיתי, והיא מזכרת להם בנפשי ואף מזכרת לצערי שעתה אצטער על כך...

ואני ממנה לא משתי, ולילי עינה צרה היתה בזאת, וצרות עינה של לילי לא הבל ורעות־רוח, ובפרט שבתי עוד בראשית לימודיה כשרון־רכיבה־ וקרקס גדול גילתה, ורבן־הרכיבה אותה שיבח, וכמוהו כן גם בעל הקרקס, וכל המשרתים, אשר בעת שהיתה בסוס מתאמנת נוכחים היו, עיניהם לא יכלו ממנה לגרוע, לא מגופה ולא מכשירותה, זריזותה וגודל אומנותה ברכיבה.

ולילי זאת ראתה, ובשל השבח וההלל, שהכל לבתי חלקו, התקנאה בה, ובתי כקוץ היתה בעיניה, וכהתבונן אשה באשה התבוננה בה, כיפת־תואר בצרתה יפת־התואר, ואומנם ראיתי, כי הצלחת בתי שלות נפשה תדריך, וכי ביום מן הימים, וכאמור לעיל, על בתי לילי רעה חרשה.

והנה, – באחני שופטי לספר הוספתי, ועל המיטה בה שכבת, בתי, הוריתי, – והנה, והדבר בא, והערב לילי זממה בצעה. וודאי לא בסוס האשם, ואף לא באי־זהירות בתי בשעת הרכיבה, אלא בלילי בלבד, וברגע האחרון, ולמועד מראש נקבע, מן הסתם ידה, כראוי וכיאות, לא הושיטה, והיא מעדה, מעדה ונפלה וניזוקה.

והנה, שופטי, זו חטאתי, וזה אשר אחר יציאת ביתנו קרני, ועל מורי ורבותי חרפה העטיתי, ובתי יחידתי לבעלת־מום עשיתי. וכל זה הזמן גרם, וכל זה הוא שחולל, כי ביתנו נפרץ לכל רוח ובני־אבק שלטונם עלינו שפכו, וכן כל אשר בעובשנו ניזונו, – מיטיבינו ואנשי־חסדנו וכל פטרונינו, ואנו למאום לא צלחנו ולחוץ עצמנו כלל לא התקנו, והם מנהיגים לנו נעשו, והנהיגונו למקום שבני־אבק דרכם להנהיג – לרחוב ולשוק, ללהטוטים ולקרקס, כמובן, ואת כותנתנו לבשרנו, ובבת עינינו, ואת בנותינו שלנו בפת־לחם למכור... ואנא הרשיעוני, וכטוב בעיניכם בי עשו, וכשם שעליכם חרפה העטיתי, חרפה גם עלי העטו נא, וכשם שלבתי הרעותי, – הרעו גם לי ופסק דינכם קיימו בי.

וכאן לפני בית־הדין דברי כיליתי, ובית־הדין שמעני, ובעיני מדארדוס 'חייב' פענחתי, ובעיני תלמידי – רחמנות וצער, אך הסכמה למדארדוס, ואף בעיניהם – 'חייב'.

ופתאום, והאולם, בו המשפט נערך ואליו בתי להעיד על עווני הובאה, וכל שעת המשפט לנגד עיני ניצבה, התחיל מתרחב, גדל וגבה, גבה וגדל, והכחלים נעלמו, והתקרה למרום נתפרחה וחלל רם וגישא לפני ראיתי, ומיד את הקרקס הכרתי ואוויר־הקרקס חשתי.

און ריכטיק: און באַלד איז שוין פֿאַר מיר דאָס גאַנצע צירק־געבײַ געשטאַנען, מיט די בענק און זיץ־פּלעצער אַרום, מיט דער פֿאָרשטעלונגס־מיט און מיט די גאַלערייעס ליידיקע, און קיינער איז אויף די פּלעצער ניט געווען, און קיין אָרט איז אויף די בענק ניט געווען פֿאַרנומען, נאָר אין דער מיט איז דער ריכטער־טיש געשטאַנען, און פּונקט דאָרט, ווי בעת דער פּאַיאַצן־פֿאָרשטעלונג, בעת איך בין דער הויפּטריכטער געווען און מעדאַרדוס מיט די נזירים די געמישפּטע, און איצט פֿאַרקערט, און איצט מעדאַרדוס מיט די נזירים ריכטער, און זיי בײַם טיש, און איך געמישפּט...

און אַ קליינע שײַן און אַ ווייניקע ליכט האָט דאָס געבײַ באַלויכטן, און אַרום איז פֿינצטערלעך און פּוסט געווען, און נאָר בײַם טיש און בײַ די ריכטער — שײַן אַ ביסל, און איך בין פֿאַרן ביסל שײַן מיט אַן אַראָפּגעלאָזטן קאָפּ געשטאַנען און מעדאַרדוס האָט מיך אויספֿרעגן גענומען.

און ער האָט געזאָגט:

— צי ווייס איך, אַז אַ לעצטער איז ביז לעצט צו זײַן מחויבֿ, און לעצט הייסט, ביז די שיף אויפֿן וואַסער האַלט זיך, און ביז זי זינקט, און ביז צוזאַמען מיט איר דער קאַפּיטאַן מיט איר?

און איך האָב געענטפֿערט: יאָ, כ׳ווייס.

מעדאַרדוס האָט ווײַטער געפֿרעגט:

— צי ווייס איך, אַז שטויב־פֿאַרשוינען און ענלעכע ברואים זײַנען קיין פֿאַרשוינען און קיין ברואים ניט, און נאָר אויסווײַזעניש, און נאָר אין קראַנקע נזירים־מוחות געבוירענע, און אַז פֿון זיי זיך פֿירן לאָזן איז אַ שאַנד, און זיי אין זייערע וועגן נאָכגיין — שענדלעך.

און איך האָב געענטפֿערט: יאָ, און, ווי ס׳ווײַזט אויס, בין קראַנק, און איך האָב אויסווײַזענישן און פֿאַרבלענדזעניש פֿאַר ווירקלעכקייט אָנגענומען.

און ווײַטער האָט מיך מעדאַרדוס געפֿרעגט:

— און צי ווייס איך דען ניט, אַז נזירים האָבן קיין ווײַבער און במילא אויך קיין קינדער, און אַז מײַן קינד, פֿריִער דאָס שטרויענע און דערנאָך פֿון שטויב־פֿאַרשוין אין לעבן פֿאַרוואַנדלט, איז פֿאַרבלענדזעניש און כּישוף, און כּישוף מוז פֿאַרברענט ווערן, און אויך דער, וואָס נוצט זיך און האָט אַ מינדסטע באַרירונג נאָר מיט כּישוף?

— יאָ, כ׳ווייס, — האָב איך געענטפֿערט.

און דאָ האָב איך פּלוצעם פֿון אַ פֿינצטער ווינקל אין צירק אַ געלעכטער דערהערט, און איך האָב זיך אומגעקוקט, און איך האָב פֿון דאָרט לילין אַראָפּקומען דערזען. און אָנגעקומען איז זי, ווי אַ קאָט אָנגעטאָן, אין רויטן און אין בלוטיקן, און האָט זיך צו מיר און צום ריכטערטיש געלאָזט. און אַז כ׳האָב זיך צוריק אויסגעקערעוועט צום טיש, האָב שוין די פֿריִער בײַ אים זיצנדיקע ניט געטראָפֿן, נאָר אָנשטאָט דעם טיש אַ שײַטער, און מעדאַרדוס און מײַנע תּלמידים זײַנען בײַ אַ זײַט זייער געשטאַנען, און לילי האָט אויף קיין באַפֿעל ניט געוואַרט, און אויף קיין ווונק פֿון מעדאַרדוסן, נאָר זי איז צוגעגאַן, און פֿריִער מײַן טאַטעטער גענומען און לײַכט, ווי שטרוי, האָט זיך יענע געלאָזט, און לילי האָט זי אויפֿן שײַטער אויפֿגעלייגט, דערנאָך צו מיר — און מיר האָט זי אַליין אויפֿגיין געהייסן, און איך בין אַרויף.

און באַלד האָב איך געזען, ווי לילי האָט פֿײַער אָנגעצונדן און צום האַלץ אונטערגעטראָגן, און דאָס פֿײַער האָט זיך אין האַלץ און אין מײַן שטרויענער טאַכטער אָנגעכאַפּט, און דער צירק דער גאַנצער איז באַלד באַלויכטן געוואָרן, און אין צירק שטיל, און די טאָכטער האָט שוין אָפּגעברענט, און איך האָב ערשט גענומען ברענען, פֿריִער די קליידער, דערנאָך דאָס לײַב, די האָר, די הענט, די פֿיס און דאָס פּנים, און איך האָב געפֿלאַקערט.

און איך האָב געברענט און דעם צירק לאַנג באַלויכטן, און ביז דאָס פֿײַער האָט זיך אײַנשטעלן גענומען, דער צירק טונקעלער ווערן און דאָס האָלץ און קוילן צו דער ערד אַראָפּפֿאַלן, און איך בין צו אַש געוואָרן און דאָרט ליכט פֿון שײַטער אַלץ ווייניקער און ווייניקער.

און באַמערקט האָב איך דעמאָלט, ווי מעדאַרדוס האָט די שיך אויסגעטאָן, און מײַנע שילער האָבן דאָס זעלבע און אויך זיי די שיך אַראָפּגעוואָרפֿן, און אַז דער צירק איז שוין אין אַלע פֿיר זײַטן, ווי פֿריִער, פֿינצטער און אויסגעלאָשן געוואָרן און נאָר אויפֿן אָרט פֿון שײַטער — קוילן און אַש שוין אַ בערגעלע, האָט זיך מעדאַרדוס אויף דער ערד אַראָפּגעלאָזט און מײַנע שילער נאָך אים, און אַלע האָבן זיך נאָך מיר שבֿעה געזעצט, און לילי איז אַליין בײַם שײַטערס איינער אַ זײַט געשטאַנען, און זי האָט אין זײַנע קוילן אַ פּאַפּיראָס פֿאַררייכערט, און דערנאָך, און אַז מעדאַרדוס מיט מײַנע תּלמידים זײַנען אין טרויער אָפּגעזעסן אַ צײַט, און איך שוין אויסגעברענט אין גאַנצן, האָב איך זיך פֿון אַש אָנגערופֿן און געזאָגט:

ואכן, מיד כל אולם־הקרקס לפני ניצב, והספסלים וכל מקומות־המושב מסביב, והזירה והיציעים – ריקים, ואין איש בשום מושב, ושום מקום על הספסלים אינו תפוס, אלא בתווך שולחן־השופטים נצב, וממש שם, כבעת הצגת־הליצנים שאני אב־בית־הדין הייתי, ומדארדוס והנזירים הנשפטים הרי עתה להיפך, עתה מדארדוס והנזירים – השופטים, והם לשולחן מסובים, ואני הנידון...

ומאור דל ואור זעום הבניין האירו, ומסביב אפלולית וריק, ורק אצל השולחן והשופטים – אור מעט, ואני לפני האור המעט שח־ראש עמדתי, ומדארדוס בחקירתי פתח. והוא אמר:

׳היודע אני, כי אחרון עד האחרית להיות מחויב, והאחרית משמע – עד שהספינה על פני המים שטה ועומדת, ועד שהיא שוקעת, ועד אשר יחד עמה רב־החובל עמה?׳

ואני עניתי: ׳כן, יודע אני׳.

ומדארדוס הוסיף לשאול:

׳היודע אני, כי אנשי־אבק וברואים כיוצאים בהם אינם אנשים כלל ואינם ברואים כלל, אלא יצירי־דמיון בלבד, ורק במוחות־נזירים חולנים נולדו, והנפתה להנהגתם חרפה עליו מעטה, וההולך בדרכיהם, – מחפיר ומביש׳.

ואני עניתי: ׳כן, וכפי הנראה, חולה אני, ותעתועי־דמיון ואחיזת־עינים לממשות ודאות חשבתי׳.

ומדארדוס לשאול אותי הוסיף:

׳וכלום איני יודע, כי נזירים אין נשים להם וממילא אף בנים ובנות לא, וכי בתי, שתחילה של קש ואחר־כך בן־האבק רוח־חיים בה נפח, מקסם־שווא וכישוף היא, וכישוף דינו שריפה, וכן דינו של האיש הנזקק ויש לו אף נגיעה קלה בקלות בכישוף?׳

׳כן, יודע אני,׳ עניתי.

וכאן פתאום מפינה חשוכה בקירקס קול צחוק שמעתי, ופני הפכתי, ומשם את לילי יוצאת ראיתי. ולבושה כתליין באה, באדום וכעין הדם, ואלי ואל שולחן־השופטים פעמיה שמה. ולאחר שפני החזרתי לשולחן, שוב את המסובים אליו לא ראיתי, אלא במקום השולחן מוקד, ומדארדוס ותלמידי מן הצד עמדו, ולילי לפקודה לא חיכתה, ולא לרמז מאת מדארדוס, אלא ניגשה, והחילה את בתי נטלה, וקל כקש, זו לוקחה, ולילי על המוקד הניחתה, ואחר כך אלי – ואותי ציוותה לעלות בעצמי, ואעלה.

במהרה ראיתי, והנה לילי אש הדליקה ולעצמי הגישה, והאש בעצמי ובבתי של־קש אחזה, והקרקס כולו במהרה הואר, ובקירקס הס, והבת כבר באש נחרכה, ואני אך זה החילי לבעור, תחילה הבגדים, ואחר כך הגוף, השיער הידיים, הרגליים והפנים, והלהבה אפפתני.

ואני באש בערתי והקרקס שעה ארוכה האירותי, עד שהאש לשקוע החלה, והקרקס האפיל והלך והעצים והגחלים לארץ נפלו, ואני לאפר הייתי, ואור המוקד מתמעט והולך.

— שטייט אויף, לערער און שילער מײַנע, ווײַל דאָס, וואָס ס'איז מיר געקומען, דאָס איז מיר געגעבן, און איך האָב אײַך צו בזיון געבראַכט, און איר מיך צו אַש, און מיר זײַנען קוויט, און באַגלײַך צו ניאָשט אַלע... און אויך דער צירק דאַרף ניט טרויערן, ווײַל וואָס בין איך פֿאַר אַ צירק־מענטש באמת, און ווען ניט איר וואָלט מיך איצט פֿון מײַן וועג געווען אָפּגעראַמט, וואָלט מיר שפּעטער דער בעל־הבית פֿון צירק אַליין דעם וועג געוויזן, ווײַל געהאַלטן האָט ער מיך דאָך נאָר צוליב דער טאָכטער, און אויך די טאָכטער ניט, (ווײַל געשעדיקט), איז צו וואָס דאַרף ער מיך, און אויף וואָס פֿאַר שלימזלות האָט ער מיך נייטיק... און אויך לילי וועט אויף מיר געוויס קיין טרערן ניט פֿאַרגיסן, ווײַל קיין מאָל בין איך איר גאָרנישט ניט געווען, ובפֿרט איצט, אַז זי האָט זיך פֿון מײַן טאָכטער באַפֿרײַט, וואָס האָב איך פֿאַר אַ ווערט און צו וואָס זיך מיט מיר צערעמאָניען... שטייט אויף, לערער און שילער!

און דאָס זאָגנדיק, האָב איך זיך פּלוצעם, ווי פֿון אַ חלום אויפֿגעכאַפּט, און ס'איז מיר קאַלט געווען, און ערגעץ בין איך געלעגן און אַ מענטש איז איבער מיר געשטאַנען און מיך געטאַרקעט... און אַ שטיק צײַט האָב זיך קעגן דעם מענטשן געווערט, און צוריק דעם קאָפּ, ווו ער איז געלעגן, געוואָלט אַנידערלייגן, און זאָל זיך יענער אָפּטשעפּען, און מיך, ווו איך ליג, צו רו לאָזן... אָבער יענער איז אײַנגעעקשנט געווען, און פֿריִער מיט אַ ווייכער האַנט, און ווי געטרײַ און פּאַמעלעכן מיך געוועקט, דערנאָך אָבער שוין האַרטער און האַרטער, און איך האָב זײַן שטאַרקע האַנט דערפֿילט, און ער האָט מיך פֿון זײַט אויף זײַט געדרייט און געבורקעט, און סוף כל סוף, און איך בין געצווונגען געווען און פֿון מענטשנס האַנט זיך ניט אָפּטשעפּען געקענט, און לסוף אויך די אויגן געמוזט עפֿענען.

און אַז איך האָב זיי אויפֿגעעפֿנט, האָב צו ערשט גאָרנישט ניט פֿאַרשטאַנען, ווײַל געדאַכט האָט מיר, אַז כ'בין אין דרויסן און ערד אונטער מיר, און אַז כ'האָב דעם קאָפּ אויפֿגעהויבן, האָב ווירקלעך זיך אין דרויסן דערזען און אַ פּלויט מיר צוקאָפּנס, און אויף דער ערד, ווו כ'בין געלעגן, קויטיק, און ווי בײַ אַן אָרט ווו שיכּורים שטעלן זיך אוועק און זייערע געטראַנקען גיבן אָפּ...

און ריכטיק, און ס'איז טאַקע אַזאַ אָרט געווען, און שמוץ אַ סך און לעבן מיר עפּעס שטרוי אַ ביסל און מײַנע הענט זײַנען אײַנגעריכט געווען. און אַז איך האָב נאָך העכער דעם קאָפּ אויפֿגעהויבן, האָב איך דאָס גאַנצע אָרט דערקענט, און ניט ווײַט האָב איך דעם צירק דערזען, און די הילצערנע גאַניקטרעפּ, וואָס פֿירן צו די גאַלעריִעס אַרויף, און איך האָב זיך גלײַך אָנגעשטויסן און זיך דערמאָנט: און דאָס בין איך נעכטן מיט מײַן בזיון פֿון לילין און פֿון אַטלעט אַרויס, און איך האָב דעם צער ניט געקענט איבערטראָגן און באַלד האָב איך זיך ניט ווײַט פֿון צירק אין אַ שענק געטראָפֿן און מסתם געשיכּורט, און נאָכן שיכּורן אַהיים געגאַן און ניט דערגאַן, און איך האָב זיך בײַ אַ פּלויט אָפּגעשטעלט, און בײַ אים אַנידערגעפֿאַלן, אײַנגעשלאָפֿן און דאָס ביז אַהעריקע האָט זיך מיר בײַ דער נאַכט געחלומט, און איצט איז פֿרי, און אַ מאַן שטייט איבער מיר און וועקט מיך, איך זאָל זיך אויפֿהייבן און אַהיים שלאָפֿן גיין...

האָב איך אים געפֿאָלגט, און דער פּאָליצײַ־מאַן האָט מיר אויפֿשטיין געהאָלפֿן, און ער האָט מיך אונטערגעהאַלטן, און עטלעכע טריט, ביז איך בין שוין פֿעסטער אויף די פֿיס געשטאַנען, מיך באַלייט, און דאַן מיך אָפּגעלאָזט און איך בין אַליין געגאַן.

און אַז כ'בין אַהיימגעקומען און צו מײַן טיר זיך דערשלעפּט, אָנגעקלונגען און די דינסט איז מיר עפֿענען אַרויסגעגאַן, בין איך אין מײַן שלאָפֿצימער אַרײַן און אין מײַנע אײַנגעריכטע בגדים אויפֿן געלעגער אַנידערגעפֿאַלן, און לאַנג אַ ניט אויסגעטאַנענער אַזוי אויפֿן טאָג אָפּגעשלאָפֿן. און אַז כ'האָב ווידער די אויגן פֿון שלאָף געעפֿנט, האָב איך מײַן טאָכטער איבער מײַן בעט שטיין געטראָפֿן, און זי האָט אויף מיר געקוקט און מיך באַוויינט, און דעם גאַנצן טאָג און דעם אָוונט דערנאָך זײַנען אירע אויגן רויט פֿון טרערן געווען, און איך — שיכּור און פֿאַרשעמט, — און איך האָב זי מיט גאָרנישט צו טרייסטן ניט געהאַט און כ'האָב צו איר דעם קאָפּ ניט געקענט אויפֿהייבן...

וראיתי אותה שעה, כי הנה מדארדוס נעליו חלץ, ותלמידי כמוהו גם הם נעליהם השילו, וכשהקרקס כבר בכל ארבע רוחותיו, כקודם, חשך ונדעך היה, ובמקום המוקד – כבר רק גחלים ואפר, תלולית, מדארדוס לארץ ירד ותלמידי אחריו, והכול עלי 'שבעה' ישבו, ולילי לבדה ליד המוקד עמדה, ובגחליו סיגריה הדליקה, ואחר כך, לאחר שמדארדוס ותלמידי עטופים באבלם שעה קלה ישבו, ואני כבר באש אוכלתי, נעניתי מתוך האפר ואומר:

'קומו, מורי ותלמידי, כי כמעשי כן פריים, ואני קלון עליכם העטיתי, ואתם עפר ואפר עשיתוני, ונקיים אנו איש לרעהו, וכאפס ואין כולנו... וגם הקרקס אל לו להתאבל, כי כלום איש־קרקס אני, ואילמלא אתם עכשו אותי מדרכי הגיתם, היה אחר־כך בעל־הקרקס עצמו מסלקני, שכן רק בזכות בתי קיימני, ובלעדי הבת (כי ניזוקה) מה צורך לו בי, ומה חפץ לכל השדים והרוחות... וגם לילי, בוודאי, עלי דמעות לא תשפוך, כי מעולם כקליפת השום הייתי בעיניה, ובפרט עתה, שמבתי נפטרה, מה ערכי ומה חשיבותי, ולמה יש לדקדק עמי... קומו, מורי ותלמידי!'

וכאמרי כן, פתאום כמתוך חלום הקיצותי, וקר לי, ואי־בזה אני שוכב ואדם עלי ניצב ומטלטלני... ושעה ארוכה בידי האיש מיחיתי, וראשי למקום שכבו להחזיר ביקשתי, והלה ירפה נא ממני ויניחני לשכב בשלווה במקום שכבי... אולם הלה עורפו הקשה, ותחילה ביד רכה, וכמו בחרדה ולאט־לאט אותי עורר, אולם אחר כך כבר בחומרה גוברת, ואני ידו החזקה חשתי, והוא מצד אל צד הפכני ונגח בי, וסוף־כל־סוף, ויד האיש חזקה עלי ולפטור עצמי ממנה לא יכולתי, ולסוף עיני לפקוח נאלצתי.

ולאחר שאותן פקחתי, שום דבר תחילה לא תפסתי, כי דומה הייתי, שבחוץ אני ועפר תחתי, ולאחר שראשי הרימותי, את עצמי באמת בחוץ ראיתי, וגדר למראשותי, והקרקע, שעליה שכבתי, של בוץ, וכמקודם בו שיכורי יעמודו וסבאם יקיאו...

ואמת נכון הדבר, זה המקום וזה טיבו, והזוהמה רבה, ולידי קש כצרור, וידי מגואלות. ולאחר שראשי עוד מעט הגבהתי, את המקום כולו הכרתי, ובסמוך את הקרקס ראיתי, ואת מדרגות־העץ, שבפרוזדור המוליכות אל היציעים, ומיד הבינותי ואזכר: הלא זה אמש בבשתי מלפני לילי והמתגושש יצאתי, וצערי לשאת לא יכולתי ובמהרה לא הרחק מן הקרקס את עצמי בבית־מרזח מצאתי, ומן הסתם לשכרה שתיתי, ולאחר שהשתכרתי הביתה הלכתי ולבית לא הגעתי, וליד גדר נעצרתי, ולידה נפלתי, יארדם, ואשר מצאני עד כה בלילה בחלום ראיתי, ועתה בוקר, ואיש עומד עלי ומעוררני, כי אקום והביתה אשוב ועל משכבי אעלה...

שמעתי איפוא בקולו, והשוטר לקום עזרני, ותמך בי, כמה פסיעות בי תמך, עד שכבר מתאושש יותר על רגלי עמדתי, וליווני כברת־דרך, ואחר כך הניחני, ואני לבדי, הלכתי לי.

וכשלביתי הגעתי ואל דלתי עצמי גררתי, צלצלתי והמשרתת לפתוח לי יצאה, לחדר־משכבי נכנסתי ובבגדי המגואלים על יצועי צנחתי, ושעה ארוכה, לבוש, כך ביום ישנתי, ולאחר שאת עיני חזרתי ופקחתי, את בתי על מיטתי עומדת מצאתי, והיא בי הביטה ועלי בכתה, וכל היום וכל הערב לאחר כך מן הבכי עיניה אדמו, ואני – שיכור ונכלם, – ואני דבר לא היה בפי לנחמה, ואני עיני אליה לשאת לא יכולתי...

תרגם א.ז. שפיר